

דיני פסח תשפ"ה

עריכה: הרב איתן וייס
מזכיר המועצה הדתית

ניתן למצוא את החוברת באתר המועצה:

English Translation for
Hilchot Pesach on the web:

www.efrat.muni.il

תוכן עניינים

4-5	שריפת חמץ באפרת - מחלקת שיפור פני העיר
6	ברכת המועצה הדתית
7-8	מהנעשה במועצה הדתית
9	זמני הגעלת כלים
10-11	בתי עסק בהשגחת המועצה הדתית

מאמרי עיון

12	פתח דבר - הרב איתן וייס
13-14	החפזון בפסח - הרב שוקי רייך
15	המצה: לחם של פרדוקס והבטחה - קיקי ניומאן

פרקי הלכה 'בין פסח לעצרת'

16-36	דיני פסח (במוצאי שבת) ועד עצרת/הרב איתן וייס
37	לוח ספירת העומר
38	שטר מכירת חמץ

לוח זמנים

על פי שיטת:	סוף זמן:	אכילת חמץ (שבת)	ביעור חמץ ביום שישי וביטול חמץ בשבת באמירת 'כל חמירא...דחזיתיה...'
הגר"א	10:33	11:36	
מג"א	10:10	11:20	
הרב עובדיה	10:02	11:20	
הרב אליהו	09:38	10:52	

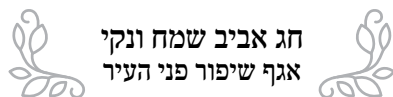
חצות ליל הסדר-סוף זמן אכילת אפיקומן 24:38

על מנת להגיע לחג הפסח עם עיר נקיה:

- לקראת החג יערכו תגבורים ופינויים נוספים:
- ביום שישי ו' ניסן 4.4 יבוצע פינוי אשפה.
- בימים ראשון ושני ח' ט' בניסן 6-7.4 יבוצעו פינוי אשפה, גזם וגרוטאות.
- ביום שלישי י' ניסן 8.4 פינוי אשפה ומחזור: כתום, קרטון, נייר וזכוכית.
- בימים רביעי וחמישי י"א וי"ב ניסן 9-10.4 פינוי אשפה, גזם וגרוטאות.

יש להקדים ולפנות גזם וגרוטאות עד יום חמישי בבוקר, י"ב בניסן, 10.4. ביום שישי י"ג ניסן 11.4 פינוי אשפה ב-3 לפנות בוקר. ביום שישי כ' ניסן 18.4 פינוי אשפה.

לתשומת לבכם - אין להדליק אש במקומות שלא אושרו מראש. המועצה תציב את המכולות: ביום רביעי, י"ב ניסן, 9.4. פינוי המכולות ייערך: ביום שישי, י"ג ניסן, 11.4 החל מהשעה 13:00.

גם השנה נאחד את מדורות ביעור החמץ במרכזים שכונתיים בתוך מכולות מתכת. מצורפת רשימת הנקודות בהם תציב המועצה מכולות גדולות שישמשו לביעור חמץ. התושבים מתבקשים לרכו את החמץ למכולות אלו בלבד.

רשימת המקומות:

1. שכונת הרימון: מול בית הכנסת הרב תכליתי
2. שכונת התאנה: בצומת התאנה - הגואל, על משטח פינוי האשפה
3. שכונת הגפן: מול בית הכנסת המרכזי (בית אהרון)
4. שכונת הדקל: רח' נצח ירושלים מול בית מס' 8 סמוך לפארק השעשועים.
5. שכונת הדקל: דקל ג', שד' דוד המלך ליד תחנת ההסעה מול פארק הג'ונגל.
6. שכונת הזית: צומת זית שמן ויונתן החשמנאי - על השביל המוביל לבית כנסת משכן ציפורה.
7. שכונת הזית: רח' פיטום הקטורת - מתחם המכולות.
8. שכונת הזית: רח' מתתיהו הכהן, בחניית גני הילדים.
9. שכונת התמר: רח' בית הבחירה 49
10. שכונת הדגן: רח' הזורעים מול 66 בשצ"פ.

"יעזור ה' ויצליח שפסח זמן חירותנו יביא כל אחד ואחד בתוך כלל ישראל, לחירות אמיתית מכל הפרעות והמגבלות לעבודת השם בלב שלם, וגאולת הפרט תביא את גאולת כלל ישראל, הגאולה האמיתית והשלמה".

אנו מבקשים לברך כלל תושבי אפרת בברכת הרבי מלובביץ שנוכח כולנו לחג חרות אמיתי, כעם שלם ומאוחד, לגאולה שלמה בקרוב, בתפילה לשלום חיילי צבא הגנה לישראל העומדים בכל חזיתות ההגנה ובכל אתר ואתר, נאחל חוסן ועוצמה למשפחות המילואים, ובתפילה גדולה להשבת כל חטופנו במהרה בימנו.

בברכת חג חירות שמח!

הגב' תמר טל - ממונה בעלת סמכות הכרעה	עליזה אלמקיים - מנהלת המשרד
הרב אורי סמט-רשם נישואין וכשרות	הרב איתן וייס - מזכיר המועצה הדתית
הרב אריאל פרחי - מפקח כשרות	ר' שלמה בן דהאן - משגיח כשרות
אילן כהן - איש תחזוקה	הרב נתנאל וייל - אחראי עירוב
שרה נחשון - בלנית	מיכל פרחי - בלנית
אורה זירינג - בלנית	רבקה מיכל פארנר - בלנית
מרב נעים-בלנית	רחל גרומבך - בלנית
רבקה קרסט - בלנית	מרלין ברודר - בלנית
מתנדבי חברה קדישא	מתנדבי/ות המועצה הדתית

חילופים בהנהלת המועצה הדתית - בתחילת חודש אדר פקע תוקף תקופת כהונת המועצה הדתית הקודמת בראשות מר בוב לנג. אנו מבקשים להודות מקרב לב לכל חברי המועצה הדתית היוצאת- שרה בן דוד, נאוה כ"ץ, עופר מרציאנו, חגי קלמנוביץ, משה בניטה, אשר נתנו מזמנם ובראשם למר בוב לנג מי ששימש כיו"ר המועצה הדתית מעל 16 שנה. אנו מודים לו על מסירות וקידוש ה' של ממש לטובת כלל התושבים באפרת וקידום כל נושאי שירותי הדת באפרת. בתחילת חודש אדר מונתה ממונה בעלת זכות הכרעה למועצה הדתית - הגב' תמר טל, ומר אדיר גריידי לממונה שאינו בעל סמכות הכרעה, עד לאישור על ידי המשרד לשירותי דת, את ההרכב החדש. אנו מאחלים להם בהצלחה בתקופת הביניים.

גניזה - לשמחתנו בכל 7 מתקני גניזה המפוזרים בגבעות השונות, יש שימוש ע"י תושבי אפרת. המועצה הדתית אחראית על פינוי הגניזה, שמתבצעת על ידי חברת 'גניזת קודש'.

לקראת פסח, בע"ה יתקיים פינוי מוגבר של כל המיכלים על מנת שלא תצטבר גניזה. אנחנו שבים ומזכירים שעל פי פסק של הרב ריסקין וכן רבנים נוספים, כי עיתונים\עלוני שבת אינם זקוקים לגניזה אלא למחזור. על גבי המכלים ישנם מודעות עם בר-קוד לסריקה מהפלאפון, ממנו ניתן לשלם בקלות ובנוחות כמו כן ניתן להגיע ולשלם במשרד המועצה הדתית.

כשרות - עם התרחבות אפרת וכן עם כניסת עסקים חדשים למרכז העסקים בזית, בעלי עסקים עמדו איתנו בקשר וכך הגענו איתם להסכמים לנתינת שירותי כשרות ותעודות כשרות. לקראת פסח, המשגיחים שלנו עזרו לבעלי העסקים להכשיר את החנויות ולהגדיל לפי הצורך. כל בעל עסק שסיים את תהליך ההכשרה ומכירת החמץ, יציג ללקוחות תעודת כשרות ספציפית לפסח תשפ"ה, המעידה על מכירת החמץ כדת וכדין. כמו כן, הנכם מוזמנים לעקוב אחרי עדכוני הכשרות של המועצה הדתית.

היום יש כ-45 בתי עסק תחת השגחת המועצה הדתית אפרת. במתחם המח"ה, כרגע יש כשרות לאורגניקא. בדוכנים שליד אורגניקא וכן בדוכנים נוספים ברחבי אפרת נא תשומת ליבכם - לבדיקת הימצאות תעודת כשרות שלנו למוצרים.

בערב פסח הבעל"ט, כבכל שנה נטפל במכירת חמץ - מול רב ביה"כ והגבאים.

נישואין - ב"ה מאז חודש תשרי פתחנו כ-50 תיקי נישואין, ובסך הכל אנחנו פותחים כ-120 תיקי נישואין בשנה. כאן המקום להזכיר לנרשמים כי באתר המועצה הדתית יש הצעה להסכם לכבוד הדדי, אנו ממליצים לעיין בו. במידת הרצון יש לחתום עליו ולצרף אותו לתיק הנישואין. בברכת מזל טוב לכל הזוגות הנישאים.

מקוואות

מקוה דקל - בוצע חידוש של כל הצידוד בחדר מכוונות לטובת תפקוד טוב יותר כולל מערכת נוספת לחימום.

מקוה בתמר - הותקנו תנורי חימום בכל החדרים, כמו כן בוצע תיקון לגג ולאטום.

מקוה רימון - טיפול יסודי בחדר הסקה כולל התקנת מערכת נוספת לחימום, שופץ חדר הטבילה. התקנת גגון למערכות החימום על הגג, ונעשו תיקוני צבע.

זמני הגעלת כלים

הגעלת וליבון כלים במיקומים ובמועדים הבאים:

✿ **ברימון** מחוץ לבית הכנסת הרב תכלית,

יום חמישי ה' ניסן (3.4)

בין השעות 15:00-17:30

✿ **בדגן** בחצר בית הספר אלומים,

יום ראשון ח' ניסן (6.4)

בין השעות 10:00-13:00

✿ **בדקל** בחצר בית הספר אורות עציון,

יום שני ט' ניסן (7.4)

בין השעות 10:00-13:00

✿ **בדקל** בחצר בית הספר אורות עציון,

יום שלישי י' ניסן (8.4)

בין השעות 15:00-20:00

✿ **בדקל** בחצר בית הספר אורות עציון,

יום חמישי י"ב ניסן (10.4)

בין השעות 15:00-20:00

עלות הכשרת הכלים למשפחה: 20 ₪ להגעלה, 20 ₪ לליבון.

יש להביא את הכלים נקיים בצורה יסודית וכן רק לאחר שלא השתמשו בהם במשך 24 שעות.

אין לשלוח ילדים מתחת לגיל 13 ללא מבוגר.

רב יהיה נוכח בזמן הגעלת הכלים ויענה לשאלות הציבור.

מקווה הנשים בזית - ישנו תכנון לשיפוץ המקווה, אנו מקווים כי בקרוב נוכל להתיחל בשיפוץ מקיף של המקווה.

מקווה דגן - תודה לוועד התושבים על הקמת המקווה. במקווה הנשים יש 5 חדרים ובור בשיטת חב"ד. במקווה הגברים יש 4 מקלחונים ובור טבילה. אנו מקווים שבקרוב יסתיימו העבודות ונוכל לפתוח את המתחם לטובת הציבור.

ניקיון המקוואות - על מנת להעלות את רמת הניקיון במקוואות בוצע שדרוג והודגשו דגשים לחברת הניקיון. אנו מבקשים להודות לנתנאל פרץ - נציג חברת הניקיון במקוואות שלקח על עצמו את הטיפול באופן אישי ומסור - כל הכבוד ותודה רבה!

סידורים לילדי כיתה א' - גם השנה בסיוע תרומות וכן בסיוע הקרן לפיתוח אפרת הועברו סידורים לכיתות א' לכל בתי הספר באפרת.

עירוב - סייענו לתושבי גבעת העייטס בציוד וחומרים לטובת הקמת עירוב באורך של כ-3 ק"מ.

בית עלמין וחברה קדישא - כאן המקום להוקיר ולהודות לכל הצוות המדהים של החברה קדישא אפרת - שכולם עוסקים במלאכת הקודש במסירות ורגישות עד אין קץ, בכל עת שנדרש, כולם בהתנדבות! ישר כח גדול!

אנו עסוקים בארבע פרויקטים משמעותיים:

א. פיתוח של חלקה חדשה לאפרת, הכוללת כ-120 חלקות קבר 'מכפלה' ו כ-30 חלקות קבר סנהדרין.

ב. בניית בית טהרה ומבנה שירותים חדש בתוך שטח בית העלמין.

ג. הרחבת והסדרת אזור החנייה.

ד. הרחבת החלקה הצבאית.

ליצירת קשר

משרד המועצה הדתית

שעות קבלת קהל: ימים א-ה 8:30-14:30 | טלפון: 02-9933120, 02-9931772

שם	תפקיד	טלפון	כתובת מייל
תמר טל	ממונה המועצה הדתית	052-5665056	mmdatit@efrat.muni.il
הרב איתן וייס	מזכיר ומענה הלכתי	050-9761803	datmaz@efrat.muni.il
עליזה אלמקייס	מנהלת המשרד	052-4871632	mdatit@efrat.muni.il
הרב אורי סמט	ממלא מקום רב העיר לנושאי נישואין וכשרות	052-8395922	orisamet@gmail.com
הרב אריאל פרחי	מפקח ומשגיח כשרות	054-2076467	fliafarhi@hotmail.com
ר' שלמה בן דהאן	משגיח כשרות	054-6311065	sbend253@gmail.com
שרה נחשון	בלנית ראשית	058-5791162	sara7709@gmail.com
הרב נתנאל וייל	אחראי עירוב	054-7571011	netanelweil@gmail.com

חברה קדישא אפרת: טלפון 24/7 - 050-7377120

המועצה הדתית אינה מכינה מודעות אבל.

ניתן להכין עצמאית בקישור: <https://chevra-kadisha.web.app>

באחריות המשפחה להפיץ את מודעת האבל

השגחה על ידי המועצה דתית אפרת - תשפ"ה

(שבט תשפ"ה - 2/2025)

משגיחים וסלולרי: הרב אריאל פרחי 054-2076467 • ר' שלמה בן דהאן 054-6311065

שם העסק	שכונה	סוג הכשרות	משגיח
---------	-------	------------	-------

סופר/מכולת

הסופר שלנו (סופר איש הזית)	זית	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
סופר דיל דקל	דקל	רגילה	רב אריאל פרחי
סופר דיל תמר	תמר	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
מחסני השוק (קואופ שופ) סגור זמנית	תאנה	רגילה	רב אריאל פרחי
כפר מרקט	דקל	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
מיטליו (אפרת)	תאנה	רגילה	רב אריאל פרחי
שוק העיר	זית	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
ניצת הדבדבן - זית	זית	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
פינת הטבע	דקל	רגילה	רב אריאל פרחי
פרי לי (דגן)	דגן	רגילה	ר' שלמה בן דהאן

מסעדות/בתי קפה/חנויות וכדו'

בייגל קפה	תאנה	מהדרין	רב אריאל פרחי
פיצה שמש	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
סוויטס	זית	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
המבשר	תאנה	מהדרין	רב אריאל פרחי
ג'וסרי	דקל	מהדרין	רב אריאל פרחי
תאילנדי באפרת	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
פישקו - סגנון אחר	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
מתחם האוכל אפרת (פת במלח לשעבר)	אזור תעשייה, תאנה	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
בורגרס בר (בשרי)	תאנה	מהדרין	רב אריאל פרחי
פיצריה אפרת (חלבי)	תאנה	רגילה	רב אריאל פרחי
מעדני צדקיהו	תאנה	רגילה	רב אריאל פרחי
ניו דלי	תאנה	רגילה	רב אריאל פרחי
פלאפל צנעני	דגן	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
הפלאפל של עילאי	דקל	מהדרין	רב אריאל פרחי
זידי פיצה ועוד (חלבי)	דקל	מהדרין	רב אריאל פרחי
קפה סקופ (חלבי)	דקל	מהדרין	רב אריאל פרחי
סיפתח / בלה (עגלת קפה)	דגן	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
קצפת	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
ל.י.ד. סושי	דגן	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
מאפיית נחמה	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
וופל בר אפרת	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן

שם העסק	שכונה	סוג הכשרות	משגיח
קייטרינג			
הלת' איט - שרה בלאק	תמר	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
קייטרינג באנקט	א.ת. תאנה	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
המאפים של מיכל	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
הסלט של אפרת	רימון	מהדרין	רב אריאל פרחי
פרמייר קייטנינג - שיקמן	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
הלל ריסקין	תאנה	מהדרין	רב אריאל פרחי
קפאיו - קייטרינג פיצות	רימון	מהדרין	רב אריאל פרחי
ג'וליאנה קייקס	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
שונות			
אור תורה - נווה שמואל (ישיבה)	תאנה	מהדרין	רב אריאל פרחי
חוה חקלאית (בית ספר)	זית	מהדרין	רב איתן וייס
אורגניקא	גפן	רגילה	רב אריאל פרחי
סטנדינג טוגדר (Standing Together)	זית	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
טעם וריח (גדעון עמיר)	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
שיבולת בשדה	מגדל עוז/גפן	מהדרין	רב אריאל פרחי
יקב בצלאל ששון	דקל	מהדרין	רב אריאל פרחי
ג'סט וואן חסד (Just one Chesed)	דגן	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן

"אור לארבעה עשר בודקין את החמץ..." (משנה פסחים א א)

החג הראשון של עם ישראל מתחיל ב-'אור'

אנו נמצאים בתקופה בה אור וחושך מעורבים זה עם זה, תקופה המלווה בחוסר ידיעה לגבי המשך המלחמה, התפתחויותיה, מצב החטופים, פצועי מלחמה רבים ועוד אתגרים שתקופה זו מזמנת לנו.

אך דווקא מחג זה אנו צריכים להשתדל להתחזק בנקודת האור, ויחד עם תפילות רבות ואמונה חזקה עלינו להכניס לתוך חיינו את האור בכל תחומי החיים.

בקובץ שלפניכם, ננסה להאיר את החג ממספר בחינות וצורות. הן דרך הכיוון ההלכתי וכן דרך המאמרים השונים מכיוונים רעיוניים נוספים.

הרב שוקי רייך במאמרו עמד על נקודת 'החפזון' ביציאת מצרים בהיבטים השונים על פי דעות שונות.

בחלק ההלכתי עברנו על עיקרי הלכות חג הפסח, חול המועד, ספירת העומר, יום העצמאות, יום ירושלים, חג השבועות וכן מספר מהלכות אבילות הקשורות למועדים אלו.

קריאה מהנה

הרב איתן וייס, מזכיר המועצה הדתית

כך התחיל הרמב"ם את סדר ההגדה בהלכות חמץ ומצה נוסח ההגדה נוסח ההגדה שנהגו בה ישראל בזמן הגלות כך הוא: מתחיל על כוס שני ואומר בבהילו יצאנו ממצרים הא לחמא עניא ...

בפסח מצרים מצווים עם ישראל על דרך האכילה של קורבן הפסח: וְכָכָה תֹאכְלוּ אֹתוֹ מִתְּנִיכֶם חֲגָרִים נִעְלִיכֶם בְּרַגְלֵיכֶם וּמִקְלָכֶם בְּיָדְכֶם וְאָכַלְתֶּם אֹתוֹ בַּחפְזוֹן פֶּסַח הוּא לֵה'. ובציווי שבפרשת ראה נאמר:

וְזָבַחְתָּ פֶסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם:

לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני כי בחפזון יצאת מארץ מצרים למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך.

בבשורת הגאולה אומר הנביא ישעיה (פרק נב) כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו כי ה' לְפָנֵיכֶם ה' וּמֵאֲסָפְכֶם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

ומסביר האבן עזרא ישעיהו פרק נב פסוק יב: כי לא בחפזון תצאו, כאשר יצאתם ממצרים... החפזון שבאכילת פסח מצרים, והמעבר לחיפזון שבלחם עוני, לעומת דבר הנביא שהגאולה אינה בחפזון אומר דרשני.

הספרי על פרשת ראה מסביר את חיפזון לחם עוני: כי בחפזון יצאת מארץ מצרים, יכול חפזון לישראל ולמצרים? תלמוד לומר (שמות יא ז) ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנוא אמור מעתה למצרים היה חפזון ולא היה חפזון לישראל.

לדעת הספרי ישנה הפרדה בין חפזון ישראל באכילת הפסח, לבין תחושתם, האכילה בחפזון, שכן זהו הציווי, ההנהגה של ישראל היתה בדרך של ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנוא, ולכן פירוש הפסוק לדעת הספרי: שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני כי בחפזון (-) זהו מצב המצרים, בעת (ש) יצאת מארץ מצרים.

במכילתא מוצעות שלש דרכים בכדי לבאר את החיפזון.

מכילתא דרבי ישמעאל בא (מסכתא דפסחא פרשה ז)

א. זה חפזון מצרים. אתה אומר כן או אינו אלא חפזון ישראל? כשהוא אומר ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנוא (שמות יא ז) הרי חפזון ישראל אמור הא מה אני מקיים ואכלתם אותו בחפזון זה חפזון מצרים.

ב. רבי יהושע בן קרחה אומר ואכלתם אותו בחפזון זה חפזון ישראל. אתה אומר כן או אינו אלא חפזון מצרים? כשהוא אומר כי גורשו ממצרים הרי חפזון מצרים אמור. ומה תלמוד לומר בחפזון זה חפזון ישראל.

ג. אבא חנן משום רבי אליעזר אומר זה חפזון שכינה, אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר. קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות ואומר הנה זה עומד אחר כתלנו. יכול אף לעתיד לבא יהא בחפזון? ת"ל כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו כי הולך לפניכם ה' וגו' (ישעיה נב יב): פסח הוא לה' שיהיו כל מעשיו לשם שמים.

החפזון לא נתברר אם הוא חיובי כגאולה וחפזונו של הקב"ה, או שמא מציין הוא את היציאה החפוזה של ישראל, או את תחושתם של המצרים.

וכך מסביר את הדברים הרב פערלא בבאור על ספר המצוות לרס"ג (מבוא פרק ז):

אבל כוונת רבינו הגאון ז"ל שם היא אדרבה איפכא, שבא להוציא דינים אלו מכלל המצווה של עשיית הפסח ואכילתו הנוהגת לדורות, וכמו שסיים בהדיא וכתב ולעתיד כי לא בחפזון

המצה: לחם של פרדוקס והנחמה

קיקי ניומאן - חב"ד אפרת-דוברי אנגלית

בלב חג הפסח נמצאת מצוות אכילת מצה וביעור החמץ. במבט ראשון, זה נראה פשוט - אך בשכבות העמוקות של התורה והחסידות, מסתתר דבר מה עמוק הרבה יותר.

המצה נושאת בתוכה פרדוקס: היא גם לחם העוני וגם לחם הגאולה. מצד אחד, המצה נקראת לחם עוני - לחם של עניו, עוני וענווה. זהו ה"הלחמא עניא" - אותו לחם פשוט שאכלו אבותינו בעבודתם במצרים. הוא משקף מצב של צמצום, של חוסר אונים, של תלות מוחלטת.

ומצד שני, המצה היא גם לחם הגאולה. אנו אוכלים אותה לזכר החיפזון בו יצאו אבותינו ממצרים, כשלא הספיק בצקם להחמיץ. זהו לחם של שחרור, של שמחה וחירות. באופן מדהים, גם העוני וגם הגאולה יוצאים מאותו פרוסת מצה - ואין זה מקרה.

כדי להבין את הדיכוטומיה שבמצה - נעמיק בהבדל הדק אך המהותי שבין חמץ למצה. המילים מצה וחמץ דומות מאוד. ההבדל ביניהן הוא אות אחת בלבד: "ח" לעומת "ה". מבחינה חזותית, האותיות כמעט זהות - אלא שהה"א פתוחה מלמעלה, ואילו הח' סגורה לגמרי. החסידות מלמדת שההבדל הקטן הזה מגלם את כל מסע הפסח. החית הסגורה מסמלת את האגו, את הניפוח העצמי, את הסתימות הרוחנית - מקום שבו אין כניסה לאור. זהו החמץ - נפוח, מלא באוויר חם, ומושרש בתחושת עצמיות מזויפת.

לעומת זאת, הה"א יש בה פתח קטן - סימן לביטול, לנכונות להיפתח, ליצור מקום לשכינה. זוהי העבודה הפנימית של פסח: לא רק לנקות את הארונות - אלא לנקות את הלב. לבער את החמץ הפנימי שבתוכנו: הגאווה, הפחד, הצורך בשליטה. - זה הביטול הפנימי שמאפשר לניסים לשרוש. אם החיים שלנו מלאים מדי באגו, בפחד או בשליטה - אין מקום לקבל את מתנת הגאולה. - את הנס - ניתן להכיל רק בכלי של ענווה. כתשובת הרבי מקוצק ז"ל למי ששאל 'איפה ה' נמצא?' - 'בכל מקום שנותנים לו להיכנס'.

המצה, שהיא גם לחם של עוני וגם של חירות, מזכירה לנו אמת מהותית: הסבל והישועה שזורים זה בזה. דווקא מתוך הקושי נולדת הצמיחה.

"מִן הַמִּצֵּה קָרָא אֶת־יְהוָה, עֲנִי בַּמִּרְחָב יְהוָה" (תהלים קי"ח) - מתוך הצמצום והכאב, בוקע מרחב של גאולה.

זהו מעגל חיים עמוק: מה שנראה ככאב, לעיתים הוא התשתית לגאולה. מה שנראה כהסתר, לעיתים הוא רחם שמוליד אור חדש.

אז גם כשנדמה שהעולם מפורק, שאין מוצא - אל תתייאש. הגאולה מגיעה לפתע, בדילוג אלוקי - הן בפרט, בחיים האישיים של כל אחד ואחת, והן בכלל, בגאולה האמיתית והשלימה בקרוב ממש.

תצאו וכו', כלומר דבפסח מצרים נחפזו ללכת ולא היתה השעה מספקת לבנות מזבח והיו להם הסף והמשקוף במקום מזבח, וכן היו מתנייהם חגורים להורות על החפזון, אבל לעתיד אינם נוהגין, ודרך אגב הודיענו דבפסח דורות אין נוהגים כל הדינים שנהגו בפסח מצרים, ונקט רק קצתם ולא דקדק למינקט כולם, משום שאין נפק"מ בזה לענין מנין המצוות כדכתיבנא, וזה פשוט. ועיין מה שביארנו עוד במה שנוגע לשורש זה בפנים (עשין טו) ובסוף הפרשיות ע"ש. לגבי החפזון, כך הסביר בצדקת הצדיק (אות א): ראשית כניסת האדם לעבודת ה' צריך להיות בחפזון כמו שמצינו בפסח מצרים שהיה נאכל בחפזון ולא פסח דורות. מפני שההתחלה לנתק עצמו מכל תאוות עולם הזה שהוא מקושר בהם צריך לשמור הרגע שמתעורר בו רצון ה' ולחפזו על אותו רגע למהר לצאת מהם אולי יוכל. ואחר כך שוב ילך במתינות ולאט כדין פסח דורות.

והרב קוק בדרכו אמר בדרשותיו (מדבר שור, ה):

והנה שני אלה הדרכים מתקנים את הכלל, אלא שהדרך ההולך בחפזון הוא מבער את הרע במלחמה ונקם ברית, והדרך ההולך לאטו, הוא מסבב כ"כ עד שהרעים נתקנים ונהפכים לטוב ונכפפים אל השלמות, כאילו השלימו אל הטוב.

לוח זמנים לפסח תשפ"ה:

סוף זמן:	אכילת חמץ (שבת)	ביעור חמץ ביום שישי. ובשבת באמירת 'כל חמירא... דחזיתיה...'
הגר"א	10:33	11:36
מג"א	10:10	11:20
הרב עובדיה	10:02	11:20
הרב אליהו	09:38	10:52

חצות ליל הסדר - סוף זמן אכילת אפיקומן 24:38

חודש ניסן

א. בכל חודש ניסן אין אומרים תחנון, ואין אומרים 'צדקתך' בשבת במנחה. האשכנזים גם לא אומרים 'אב הרחמים' ויש שכן אומרים 'אב הרחמים' בשבתות שלאחר הפסח.

וכן אין מתעניין בכל החודש, ורק הבכורות מתעניין בערב פסח¹, לאשכנזים גם חתן וכלה מתענים ביום חופתם².

ב. היוצא בימי ניסן, ורואה אילנות פורחים, מברך **ברכת האילנות**: "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם שלא חסר בעולמו כלום, וברא בו בריות טובות ואילנות טובים, ליהנות בהם בני אדם".

ברכה זו נאמרת פעם אחת בשנה, והזרזים נוהגים לאומרה בראש חודש ניסן, וטוב לאומרה במניין³. מברכים ברכה זו רק על אילנות מאכל⁴, ויש להקפיד לראות שני אילנות, ומשובח הדבר אם יהיו ממיינים שונים⁵.

ניקיון הבית והמשרד

ג. יש לנקות היטב את כל המקומות בהם עלול להימצא חמץ: הבית ובמיוחד

המטבח וכליו, חדר האוכל, המשרד, מחסנים, רכבים, תיקים, כיסי הבגדים וכדו'. גבאי בתי הכנסת צריכים לדאוג לניקוי בית הכנסת.

ד. הספרים אינם צריכים ניעור⁶ (ויש מחמירים להצריך ניקיון).

הכשרת המטבח וכליו⁷

לנוחיות המעיינים, רשימות כלים ומוצרים מופיעים בסדר א'-ב'.

בכל הכלים שמכשירים, אין להשתמש 24 שעות לפני ההכשרה

טוסטר (מצנן): אין להכשיר.

כיוור: יש הבדל בין כיוור מנירוסטה לכיוור חרס. כיוור מנירוסטה ניתן להכשיר על ידי עירוי מים רותחים (אין להשתמש בכיוור 24 שעות לפני כן במים חמים), ואילו כיוור חרס - לפי הפסיקה האשכנזית אינו ניתן להכשרה. לפי הרב עובדיה יוסף ניתן להכשירו על ידי עירוי. יש לנקות היטב את הכיוור, לערות עליו מים רותחים ולשים בתוכו במהלך כל ימי הפסח, קערת פלסטיק או לכל הפחות רשת. יש לשפוך חומר חריף (אקונומיקה או חומצה) במקום יציאת המים. יש לנקות היטב את המסננת במקום יציאת המים, וכן את ה'משולש', ועדיף להשתמש במיוחדים לפסח.

כיריים (גז): יש לנקות היטב את כל המשטחים, כפתורים וכו'. מבערים -

1. שולחן ערוך סימן תכט סעיף ב. לוח דינים ומנהגים.
2. משנ"ב תכט ס"ק י
3. שו"ע סימן רכו סעיף א. ילקוט יוסף מועדים עמוד שמה.
4. משנ"ב סימן רכו ס"ב, ילקו"י מועדים עמ' שמה
5. ילקו"י מועדים עמ' שמה סעיף ו
6. הליכות שלמה פרק ה סימן ו, פניי הלכה פרק ד סימן ז
7. מתוך חוברת פסח- הרב גולן תשע"ט

לנקות היטב את החורים, להפעיל למספר דקות או ללבן קלות מסביב. חצובות - יש לנקות היטב, להגעיל או ללבן קלות (רצוי להחליף לפסח או לצפות בניר אלומיניום). ניתן, ורצוי, להביא את החצובות לתחנת הגעלת הכלים לצורך ליבון. משטח (מתחת למבערים) - לערות מים רותחים ולצפות בניר אלומיניום.

כיריים חשמליות: לנקות היטב ולהפעיל בחום מקסימלי למשך שעה.

כיריים קרמיות: יש בעניין זה שתי גישות: לדעת המקלים יש לנקות היטב את כל המשטח, לא להשתמש 24 שעות לפני ההכשרה ולהפעיל את גוף החימום בחום המקסימלי במשך חצי שעה. המחמירים טוענים שלזכוכית חסינת האש יש דין של כלי חרס שאי אפשר להכשירו. (המעוניינים יכולים לכסות את גוף החימום בניר אלומיניום (רק בזמן הבישול, לזמן קצר יחסית). הדבר אינו מומלץ על ידי היצרן!)

בכיריים מסוג 'אינדוקציה' שאותן ניתן להפעיל רק אם מניחים עליהן סיר. מניחים עליהן סיר עם מים ובתוכו ניר, ומחממים עד שהניר נחרך.

מדיח כלים: עדיף לא להכשיר. בשעת הצורך יש להכשיר על ידי הפעלה בחום מקסימלי, עם חומרי ניקוי. יש לנקות היטב מחמץ ושומן. אם אי אפשר לנקות היטב - אין להכשיר. את החלקים המתפרקים יש להגעיל בנפרד. **מיחם** (מים חמים לשבת): אם השתמשו בו רק למים - 'הגעלה עצמית': לנקות היטב את ה'אבן', למלא אותו עד שפתו במים, ולהרתיח עד שיגלשו המים. יש לפתוח את הברז בשעת הרתיחה על מנת שגם הברז יוכשר.

לעיתים במשך השנה מניחים על המיחם-חמץ (חלות, לחמניות וכיו"ב), במקרה זה הכיסוי טעון ליבון קל.

מיקרוגל: יש רבנים הממליצים שלא להכשיר מיקרוגל לפסח. יש מקילים להכשיר באופן הבא: מנקים היטב לפני ההכשרה, מכניסים כלי עם מים לתוכו ומחממים בחום מקסימלי

למשך רבע שעה (עד שיעלו אדים). עם סיום ההכשרה יש לפתוח מיד את דלת המכשיר. את מגש הזכוכית ('צלחת מסתובבת') יש להחליף או לכסות. רצוי להכניס למיקרוגל בפסח מוצרי מזון מכוסים בלבד.

מיקרוגל שהוא גם משחים - דינו כתנור. **מעבד מזון:** את גוף המיקסר (המנוע) יש לנקות היטב (בגלל קמח וכל מיני פירורים הנדבקים) ורצוי לעוטפו בניילון או בניר אלומיניום (לא את פתחי האוורור!!). החלקים השונים - רצוי להשתמש במיוחדים לפסח (במיוחד אם רגילים גם לרסק לחם וכיו"ב). כשאין אפשרות - לפרק עד כמה שניתן ולהגעיל חלקי מתכת או פלסטיק. בחלקים המיועדים ללישת בצק - אין להשתמש בפסח. אם ברור שלא השתמשו במכשיר לחמץ (כגון שריסקו בו ירקות ופירות בלבד) ניתן להסתפק בניקיון ובשטיפה.

מקרר / מקפיא: יש לנקות היטב במים ובחומרי ניקוי. דרושה הקפדה מיוחדת על ניקוי הגומי מסביב לדלת ועל המסילות של המדפים. יש לשים לב במיוחד לפירורים הנמצאים בחריצים שבתחתית תא ההקפאה! יש המקפידים לכסות את המדפים בניילון או בניר לאחר הניקוי.

פלטה לשבת: לכתחילה עדיף להשתמש בפלטה מיוחדת לפסח. למעוניינים להכשיר: יש לנקות היטב לפני ההכשרה (כולל הרגליות וחוט החשמל שנדבקים בו שיירי מאכל!). להכשירה על ידי הפעלתה שעתיים בחום המקסימלי. לאחר ההכשרה רצוי לצפותה בניר אלומיניום.

קומקום חשמלי: אם השתמשו בו רק לחימום מים - 'הגעלה עצמית' (כמו במיחם). אם הכניסו לתוכו חמץ - אין אפשרות להכשירו.

שיש: אם בשיש ישנם סדקים - אי אפשר להכשירו וחייבים לכסותו כל ימי הפסח. אם השיש שלם - מנקים היטב ומכשירים על ידי עירוי מים רותחים. נוהגים לכסות את השיש לאחר הכשרה (אם מכסים - אין

צורך בהכשרה על ידי אבן מלובנת). אם יש בשפת השיש פלסטיק - יש להורידו לפני ההכשרה ולנקותו היטב גם מבפנים. בעיקרון יש להבחין בין שיש 'גרניט' (או שיש חבון) שהוא שיש טבעי, שדינו ככלי אבן וניתן להכשירו על ידי מים רותחים, לבין שיש 'קיסר' שהוא מלאכותי ועשוי מחיבור של אבנים קטנות, שלדעת חלק מהפוסקים לא ניתן להכשירו בהגעלה (נחשב ככלי חרס), ואותו יש לכסות בימי הפסח.

תנור אפיה: יש מחמירים שלא להכשירו לפסח.

למעוניינים להכשירו: יש לנקות היטב את התנור כדי שלא יישאר שום חמץ בעין (רצוי להשתמש בחומרי ניקוי מיוחדים לתנורים). יש להקפיד במיוחד על ניקוי הכפתורים השונים (שחמץ נדבק בהם). ההכשרה נעשית על ידי הפעלת התנור (ריק) בחום מקסימלי למשך שעתיים. תנורים שיש להם מערכת ניקוי עצמית - יש להפעילה. ההכשרה אפשרית רק לתנור עצמו ולא לתבניות (כולל תבניות פיירקס), ולכן יש צורך בתבניות מיוחדות (אפשר חד פעמיות). לגבי הרשת שבתוך התנור - אפשר להכשירה תוך כדי הפעלת התנור שצוינה לעיל. מי שרגיל להשתמש בקביעות בתבנית בתוך תבנית, ניתן להכשיר את התבנית ה'חיצונית' על ידי ליבון קל.

בתנור 'פירוליטי' המנקה עצמו בחום גבוה מאד, יש מקילים להכשיר גם את התבניות בתוכו, כיוון שהפעלתו נחשבת לליבון חמור.

ה. הכשרת כלי בישול וסעודה⁸

גביע ליי: אם עשוי מממתכת - נהגו להגעיל (למרות שאין חשש של שימוש בחמץ). אם מזכוכית - דינו ככלי זכוכית (יפורט לקמן). כלי זכוכית: למנהג (רוב) הספרדים - שטיפה והדחה. למנהג האשכנזים (וכן לדעת ה'בן איש חי') - לכתחילה עדיף לא להכשיר (חשש כלי חרס). בשעת הצורך מכשירים על ידי השריה שלוש יממות במים, והחלפת המים כל 24 שעות.

כלי דורלקס ופיירקס: לספרדים דינם ככלי זכוכית (שטיפה לדעת המקלים לעיל), ולאשכנזים לכתחילה אין להכשיר, ובשעת הצורך הגעלה (רצוי להגעיל 3 פעמים) ואין לשטוף אחר כך במים קרים.

כלי חרס, חרסינה, פורצלן: אין להכשיר (מי שיש לו כלים ישנים שלא היו בשימוש מספר שנים ורוצה להכשירם - יעשה 'שאלת חכם').

מחבת: אף על פי שיש מתירים להגעיל, נוהגים למעשה להכשיר על ידי ליבון (קל). מחבת טפלון שמשמשים בה ללא שמן - אין להכשיר.

סירי אמאיל: נחלקו הפוסקים אם ניתן להגעילם. לדעת המתירים יש להכשירם כמו סירי מתכת, ורצוי להגעילם 3 פעמים. **סירי מתכת:** לנקות היטב ולהגעיל. אם יש חלודה או 'קמטים' יש ללבן את המקומות הללו לפני ההגעלה, יש לשטוף במים קרים מיד לאחר ההגעלה, יש להגעיל גם את מכסה הסיר. ידיות וחבורים יש לפרק, לנקות היטב ולהגעיל בנפרד.

סכו"ם (מתכת): אם בנוי מיחידה אחת - הגעלה. אם בנוי משתי יחידות - יש לפרק, לנקות היטב במקום החיבור וללבן ליבון קל. אם ה-קת מעץ או מפלסטיק - אין אפשרות להכשיר. פלסטיק (קשיח): לפי רוב הפוסקים ניתן להגעיל, ורצוי 3 פעמים. **תבניות אפיה:** אין אפשרות להכשיר (כולל תבניות פיירקס), אלא אם כן השימוש במשך השנה הוא ב'תבנית בתוך תבנית', שאז ניתן להכשיר את התבנית ה'חיצונית' בליבון קל.

ו. הנחיות כלליות נוספות להכשרת המטבח⁹

כלים שאין משתמשים בהם בפסח:

1. מנקים היטב לפני פסח ומניחים במקום מוצנע כדי שלא יבואו להשתמש בהם בטעות.

8. מתוך חוברת פסח- הרב גולן תשע"ט

9. מתוך חוברת פסח- הרב גולן תשע"ט

2. במטבח מצויים בדרך כלל מכשירים חשמליים שאינם משמשים לבישול (כגון רדיו). יש לנקותם היטב מפני שהעבודה במטבח עלולה לגרום לחמץ להידבק בהם. לכן יש לנקות היטב גם את הכבלים (החוטמים) של המכשירים השונים.

3. כסאות ושולחנות יש לנקות היטב (במיוחד ככל מיני פינות וחבורים). את השולחן יש לכסות במפה (מיוחדת לפסח או שכובסה בהרתחה!). אם אין מפה כזו - יש להצמיד ולכסות השולחן במפת ניילון.

4. רצוי לא להשתמש בפסח בדברים הנמצאים כל השנה על השולחן בזמן הארוחות (כגון ברכונים).

5. מכשירים שונים שיש להם 'פילטר' (כגון מכונת כביסה, מדיח כלים וכיו"ב) - יש לנקות היטב.

6. לזכור לנקות היטב את שואב האבק ולהחליף את השקית לפני זמן ביזור החמץ.

7. נשים העונדות טבעות בזמן עבודות עם בצק וכו' - מומלץ לא לענודן בפסח.

ז. מוצרי מזון כשרים לפסח

1. כללי: יש להקפיד על חותמת 'כשר לפסח' על כל מוצר הנרכש לחג. אין לסמוך על מדבקות המודבקות על האריזה, וכן יש לבדוק מיהו נותן ההכשר. רצוי מאד לבדוק את רשימת המרכיבים כדי להימנע מבעיות (קטניות למשל - לא תמיד מצוין אם ההכשר הוא רק לאוכלי קטניות או לא).

2. מוצרי מזון שהם חמץ גמור: אבקת פלאפל, אבקת מרק, אטריות, בוטנים מצופים, בצק, ביסקוויטים, בורגול, בירה לבנה ושחורה, ביסלי, בלינצ'ס, בשר צמחי לסוגיו, גביעי גלידה, גריסים, גרנולה, דגני בוקר, דייסות למבוגרים ולתינוקות (סולת, קוואקר), דגים או בשר עם פירורי לחם (שניצל או קציצות), ופלים, ויסקי, חיטה, חיטה

תפוחה, ממרח לוטוס, נקניק ונקניקיות, סוכין, סוכר ענבים (תוצרת חוץ מיוצר בדרך כלל מחיטה!), סולת, סוריטול, עמילן דגן, עוגות ועוגיות, פסטה לסוגיה, פיצה, צנימים, פתיתים, קרקרים, שקדי מרק, תאנים מיובשות, תה נמס, תמציות שונות. לגבי תחליף קפה (צ'יקו וכדו'): המרכיב העיקרי הוא עולש (ציקוריה) שאינו חמץ, אולם פעמים רבות הוא מכיל גם דגנים, ואז הוא חמץ גמור.

קמח: מכיוון שהחיטה מושרית במים לפני טחינתה, רבים חוששים מאפשרות של החמצה, לכן אין משתמשים בקמח רגיל בפסח. מאידך גיסא, מי שנשאר לו קמח בבית, אינו חייב לבערו, אלא אפשר להצניעו. קמח לאפיית מצות, הוא קמח חיטה רגיל, אלא שאין משרים את החיטה במים לפני כן. קמח ללא גלוטן, אינו חמץ. קמח חומס, קמח תירס, קמח אורז - כשרים לאוכלי קטניות.

3. קטניות: האשכנזים (וחלק מעדות המזרח) אינם משתמשים בקטניות בפסח. רובם גם אוסרים את המוצרים המופקים מקטניות (שמן, לציטין), אולם התירו קטניות לילדים קטנים ולחולים (אף שאין בהם סכנה).

רוב עדות המזרח אינם נוהגים איסור בקטניות, אך המשתמש בהם בפסח חייב לבררם ולנקותם היטב לפני החג. יש להיזהר מאכילת 'פיצוחים' שנוהגים לקלות אותם עם קמח. בחנויות הכשרות לפסח משתמשים בקמח תפוחי אדמה. 4. באיסור קטניות נכללים: אורז (שיש מחמירים בו יותר משאר קטניות), אפונה, גלוקזה, חמניות, חומס, חילבה, טופו, כמון, שעועית, חרדל (הגרגרים), סויה (כולל חלב סויה), עדשים, פול, פופקורן, קורנפלור, קימל, שומשום, תירס. המנהג המקובל בין האשכנזים להחמיר בקטניות בין יבשים ובין טריים (ירוקים).

שומנים שאין בהם שום חשש קטניות הם:

שמן זית, שמן דקלים (יש גם מרגרינה המיוצרת ממנו), שמן אגוזים, שמן שקדים. רוב הפוסקים מתירים גם שמן כותנה. לגבי שמן סויה ושמן קנולה (ליפתית) רוב הפוסקים מחמירים, אולם יש מי שמיקל.⁵ מוצרים שיש בהם חשש קטניות: אבקות מרק (גם הכשרים לפסח), במבה, בשר מעובד או טחון בתוספת חלבון מן הצומח, חלב צמחי, חמאת בוטנים, חמאת קקאו, מילקי, מיונו, מרגרינה, סויה, פודינג, פריילי, קצפת פרווה, קקאו, שוקולד, שמן (כמפורט לעיל). יש פוסקים המתירים גם לאשכנזים מוצרים (כגון מילקי) שהקטניות הם חלק קטן מהמוצר ו'התבטלו' לפני פסח. אולם לפי הנחיות הרבנות הראשית גם מוצרים אלו מסומנים 'כשר לפסח לאוכלי קטניות'. ישנם מוצרים רבים מרשימה זו המיוצרים ללא חשש קטניות. יש לבדוק כל מוצר לגופו.

6. מותר למי שנוהג איסור בקטניות, לאכול אצל מי שנוהג היתר ולהשתמש בכליו, אולם לא לאכול קטניות ממש.

קטניות במשפחות 'מעורבות': בשו"ת תשב"ץ¹⁰ נפסק: 'אין ספק שהאישה היא נכללת עם בעלה בכל חיובו דאשתו כגופו בכל הדברים, ונפטרת מקהילת בית אביה ודבר זה מלתא דפשיטא היא ואין בו ספק שלא יהיו שנים מסובין על שולחן אחד חלוקין בעיסותיהן האסור לזה מותר לזה...'. על פי זה פסק ר' משה פיינשטיין¹¹: 'דהאשה צריכה להתנהג כמנהג הבעל בין לחומרא בין לקולא דהא דין מנהג בהולך ממקום למקום כשאין דעתו לחזור למקומו הראשון נוהג כמנהג המקום שבה לשם בין לקולא בין לחומרא'. אין בדבריו אזכור של צורך בהתרת נדרים מצד האשה, וכמו כן, אין מוזכרת האפשרות שאשה תמשיך לנהוג כמנהג בית הוריה.

אולם ב'ילקוט יוסף'¹² נפסק ש 'אשה

אשכנזייה הנשואה לספרדי אם ברצונה לבטל מנהג הוריה, ולנהוג משעת נשואיה כמנהג בעלה, נכון שתעשה התרה כדי שתוכל לאכול בבית בעלה אורז וקטניות והוא הדין לכל יתר מנהגי החומרות שיש לאשכנזים. ובפרט בענייני הפסח, שרשאת האשה שהיא מבני אשכנז שנישאת לספרדי, לנהוג כמנהג הספרדים, לאחר שתעשה התרה על מנהגיה הקודמים' וכן 'אשה ספרדייה שהייתה נוהגת היתר בבית הוריה, ונישאת לאשכנזי, אין ראוי שתבשל בבית בעלה אורז לעצמה בפסח ומכל מקום כשהולכת לבית אביה מותר לה לאכול עמהם, שמכיוון שארץ ישראל אתריה דמון, לא אמרין שקיבלה עליה מנהג ארצות אשכנז לגמרי'.

לסיכום: לדעת ר' משה פיינשטיין האשה נוהגת באופן מוחלט כמנהג בעלה, ללא צורך בהתרת נדרים וללא אפשרות לנהוג כמנהג הוריה. לדעת הרב עובדיה יוסף יש צורך בהתרה, וכן, אישה ספרדייה הנשואה לאשכנזי, יכולה להמשיך לאכול קטניות כשהיא מתארחת בבית הוריה.

7. מצה עשירה: מצה עשירה עשויה מקמח (כשר לפסח) ש-לשים אותו במי פירות (יין, מיצים טבעיים, ביצים) ללא תערובת מים. הספרדים נוהגים לאכלה בפסח (על פי פסק השולחן ערוך, אולם כף החיים וכן הרב אליהו מחמירים), והאשכנזים נוהגים שלא לאכלה¹³ פרט לזקנים או לחולים. אולם לדעת פוסקים רבים¹⁴, זהו רק כאשר המצה העשירה נאפתה באותם הידורים כמו מצה רגילה! גם לילדים קטנים ניתן לתת מצה עשירה. חשוב לציין: לעיתים יש על עוגיות מצה

10. חלק ג סימן קעט
 11. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן קנח
 12. קצוש"ע אורח חיים סימן תנ"ג סעיפים ה, יב
 13. רמ"א סימן תסב סעיף ד
 14. משנה ברורה תסב ס"ק יט, ר' משה פיינשטיין

עשירה הכשר כללי לפסח אולם כאמור זהו רק לספרדים ולא לאשכנזים!

'עוגות' העשויות מקמח מצה עם מי פירות - אינם בכלל מצה עשירה, ומותר לאכלם בפסח (פרט לנוהגים איסור באכילת 'מצה שרויה').

8. מוצרי מזון 'ניטרליים': לכאורה במצרכים 'טבעיים' כגון בשר, דגים, ביצים, חלב וכיו"ב, לא אמורה להיות בעיה, ואף על פי כן - בשר מוכשר צריך השגחה בשל מלח ההכשרה.

9. בשר טחון/מעובד צריך השגחה בשל החומרים המוספים בו (יש עם תוספת חלבון שהוא קטניות!).

10. דגים: לשטוף לפני השימוש. דגים טחונים/מעובדים טעונים השגחה.

11. ביצים: עקרונית אין חששות. בשנים קודמות הייתה בעיה לגבי החותמות על הביצים, אולם בעיה זו נפתרה.

12. חלב: לפי פוסקים מסוימים יש בעיה בחלב פרות שאכלו חמץ. לכן יש השגחה על הרפתות ש-פרות לא תאכלנה חמץ תקופה ארוכה לפני פסח, ועדיין יש כאלו המקפידים להשתמש רק בתוצרת חלב שהוכנה בערב פסח.

13. מוצרי חלב 'מעובדים' (גבינות, מעדנים וכיו"ב) טעונים השגחה. חלק מהמוצרים מכילים קטניות. שימו לב: ישנם מוצרי חלב שהם בכשרות 'מהדרין' לכל השנה אולם לא לפסח!!

14. קינואה: ברור שאין הוא ממיני הדגן (גם מבחינה בוטנית, וגם מכיוון שאין הוא מכיל גלוטן הוא אינו 'מחמץ').

השאלה ההלכתית הרלוונטית היא האם יש לו דין 'קטניות'. נראה לי שמעיקר הדין אין לו, משתי סיבות: (א) מבחינה בוטנית (שייך למשפחת הסלקיים) ומבחינת צורת גידולו (גרעינים על שיח). (ב) על פי העיקרון שנקבע על ידי הרב משה פיינשטיין¹⁵ "אין לנו בדבר אלא מה שמפורש שנהגו לאיסור, לא נאסרו אלא המינים שהנהגו ולא שאר המינים

שלא הנהגו מפני שלא היו מצוין אז". לסיכום: לספרדים המתירים קטניות ודאי מותר, וגם לאשכנזים יש בסיס רחב להקל. מי שקונה קינואה בתפוזת חייב לברור היטב (כמו שבוררים אורז).

15. תמרוקים וחומרי ניקוי: חלק מהתמרוקים וחומרי ניקוי (במיוחד המיובאים מחו"ל) עלולים להכיל אלוהות המופק מדגנים שהוא חמץ. אמנם, חמץ זה 'נפסל מאכילת חלב' עוד לפני זמן איסור חמץ, ולכן פוסקים רבים מתירים את השימוש בחומרים אלו. אולם ישנם פוסקים האוסרים להשתמש בפסח בחומרי ניקוי לכלים (שעלולים להתערב במאכל) או בכאלו המיועדים לסיכת הגוף (סיכה=שתיה) או במשחת שיניים שיש לה טעם טוב ומכניסים אותה לפה ללא הכשר. בשוק, מצוי מגוון רב של תכשירים כשרים לפסח, ואין שום בעיה להשתמש בהם.

16. חומרי ניקוי כלליים, אבקות כביסה, משחת נעליים וכיו"ב - אינם צריכים הכשר לפסח.

17. תרופות: תרופות מסוימות עלולות להכיל מרכיבים שהם חמץ, ועל כן צריך לנהוג כדלקמן: חולה שיש בו סכנה - יכול ליטול כל תרופה הניתנת לו על ידי הרופא. חולה שאין בו סכנה - אין שום בעיה להשתמש בזריקות, פתילות (נרות), טיפות אוזניים ועיניים, משחות חיצוניות, מדבקות לעור, יוד. לרוב הפוסקים אין גם בעיה בשימוש בכדורים או סירופים מרים. הבעיה קיימת בכדורי מציצה או סירופים שיש בהם הנאה. במקרה של צורך בתרופות אלו - יש לבקש מהרופא או הרוקח תרופה המופיעה ברשימת התרופות הכשרות לפסח. ה'צורכים' ויטמינים ותוספי מזון - יתייעצו עם רופא ועם רב עד כמה העניין נחוץ.

15. שו"ת אגרות משה, או"ח ח"ג סימן טג

ה. תרופות

1. חולה שיש בו סכנה ואפי' חשש סכנה, עליו ליטול כל תרופה שנצטווה על ידי הרופאים, אם ישנה תרופה חלופית שאין בה חשש חמץ ופעולתה היא כמו הראשונה, אזי יעדיף אותה¹⁶.
2. תרופות המכילים קטניות מותרות לכל חולה (גם לאלו המקפידים על קטניות)¹⁷.
3. משחות, טיפות עיניים וכל תרופה בשימוש חיצוני מותרים לכל חולה¹⁸.
4. ככלל, לקראת חג הפסח, כבכל שנה, מפרסמות קופות החולים, בשיתוף עם הרבנות הראשית לישראל, רשימה של תרופות כשרות לפסח, ללא חשש חמץ.

דרשת שבת הגדול מוקדמת

פרשת ויקרא יש הנוהגים להקדים את דרשת הרב לשבת ויקרא ללמד ולהדריך את הציבור בהלכות הפסח וכיצד יש להכין את ביתם לקראת שבת הבאה.

בדיקת חמץ

- ט. מאחר והשנה י"ד בניסן יחול במוצאי שבת יש להקדים את בדיקת החמץ ליום חמישי בערב, ליל י"ג ניסן (10.4).
- המתפללים בקביעות בשעה מאוחרת או ביחידות, יבדקו בזמן, ויתפללו בהמשך הערב¹⁹.
- י. אין לאכול אכילת קבע, להתחיל במלאכה ואפילו ללמוד תורה מחצי שעה קודם צאת הכוכבים, שמא ישכח לקיים את הבדיקה²⁰. לימוד תורני של שיעור קבוע, ניתן לקיים לפני בדיקת החמץ, וטוב להזכיר לאחר הלימוד את הצורך לעשות בדיקת חמץ.
- יא. חובה לבדוק את כל המקומות בהם יש חשש להימצאות חמץ, לדוגמא: חדרים, מחסנים, משרדים, מטבחים, חדרי אוכל, מרפסות גינות, רכבים²¹, **חדר מדרגות של בית משותף הרי הוא ברשותם של כל הדיירים, ועל כולם החובה לבדוק**²²,

- ולכן ימנו אחד מהם שיבדוק. הגבאים יעשו בדיקה בבתי הכנסת על סמך הברכה שברכו בביתם²³.
- יב. לפני הבדיקה מברכים 'על ביעור חמץ', אין לדבר בין הברכה לתחילת הבדיקה, ואף במהלך הבדיקה ראוי שלא לדבר, מלבד בעניינים הקשורים לבדיקה²⁴.
- יג. לאחר הבדיקה מבטלים את החמץ באמירת 'כל חמירא...', כמופיע בהגדות ובסידורים²⁵. אם אינו מבין את הנוסח בשפה הארמית, יאמר בעברית: 'כל חמץ שישנו ברשותי שלא ראיתי ושלל ביערתי, יתבטל ויהיה הפקר כעפר הארץ'²⁶. אם צריך, אז יחזור בשפה אותה מכיר, העיקר שיבין את מה שאומר ושהוא מבטל את החמץ.
- יד. יש לבדוק לאור הנר, ישתמש בנר בעל פתילה בודדת, ולכן לא ניתן להשתמש בנר הבדלה²⁷. אם אין נר או שאין אפשרות להכניס נר למקום מסוים (מכמונית וכדומה) - ישתמש בפנס²⁸.
16. פסקי תשובות חלק ה' סימן תסו סעיף א
17. פסקי תשובות חלק ה' סי' תמב סעיף ה
18. פסקי תשובות פסח חלק ה' סימן תמב הלכה א
19. משנ"ב סימן תלא סק"ח חזון עובדיה עמ' מד-יקדים ערבית או שאחר יזכיר לו להתפלל לאחר בדיקת החמץ.
20. שו"ע סימן תלא סעיף ב, משנ"ב סק"ה, ילקו"י עמ' שמח סעיף ג
21. שו"ע סימן תלג סעיף ג, ילקו"י שמח ד-ה, פניני הלכה פרק ד סימן ד
22. פניני הלכה פרק ד סימן ד
23. ילקו"י מועדים עמ' שמח, חזון עובדיה-הגדה של פסח עמ' ל
24. שו"ע תלב א-ב, משנ"ב סק"ו, ילקו"י עמ' שמח סעיף יב, פניני הלכה ד ג
25. שו"ע תלד סעיף ב
26. רמ"א סימן תלד סעיף ב, משנה ברורה סק"ט, ילקו"י עמ' שמח סעיף יט, פניני הלכה פסח פרק ה סעיף א
27. שו"ע תלג א-ב, רמ"א ב, ילקו"י עמ' שמח סעיף ט-אם בדק באבוקה יחזור ויבדוק ללא ברכה.
28. הגדה של פסח של הגרש"ז אוירבך עמוד 29 וכן בהליכות שלמה פרק חמישי סעיף יא, ילקו"י עמ' שמח, פניני הלכה פסח ד, ה

טו. ניתן לבדוק כמה מקומות בברכה אחת²⁹ ואין ההליכה בין המקומות נחשבת הפסק³⁰.

טז. הספרים אינם חייבים בדיקה³¹.

השנה בדיקת החמץ מוקדמת ליום חמישי יב' בניסן (10.4) עם צאת הכוכבים, לאחר הבדיקה אומר את נוסח ביטול חמץ.

בדיקת חמץ לנוסע מביתו³²

- אם יצא מביתו תוך שלושים יום לחג, דהיינו בין פורים לפסח, ודעתו לחזור לאחר חג הפסח, יבדוק את ביתו לאחר ניקוי הבית, את הבדיקה יקיים בערב לפני שייצא מביתו, עם נר אך ללא ברכה.
- יצא מביתו לפני פורים, אינו צריך לבדוק וכאשר יחזור לביתו, אם ימצא חמץ, יש לבערו מן העולם.
- אם בדעתו לחזור לפני פסח או בחול המועד עליו לבדוק לפני צאתו (גם אם יצא הרבה זמן לפני החג), אא"כ מינה שליח שיבדוק עבורו בליל י"ד.

בכל המקרים הנ"ל- יש לבטל את כל החמץ שלו ביום י"ד, באמירת הנוסח, מהמקום בו נמצא באותה השעה.

השווה בצבא, (במלון) וכדו' בחג³³

יז. השוכר חדר במלון, כיוון שהתחייב בתשלום והחדר הועמד לרשותו ונתנו לו מפתח, דינו כשוכר בית. לכן מצווה עליו לבדוק את חדרו בזמן ובברכה, ואחר הבדיקה יבטל את כל החמץ שאולי נשאר ברשותו ולא הצליח למוצאו בבדיקה.

יח. אם הגיע למלון באמצע חג הפסח, ישאל אם בדקו את החדרים מחמץ, ואם רק ניקו אותם כדרך שמנקים תמיד בלא לבדקם מחמץ, או שבדקו אותם אבל אח"כ התארח שם גוי, יבדוק בעצמו בברכה.

יט. חולה המאושפז בבית חולים, או חייל

השווה בחדרו בצבא וכן בחור ישיבה בחדרו וכדו', יבדוק בזמן את חדרו וארונו, אבל לא יברך על הבדיקה³⁴, משום שהחדר אינו עומד לרשותו (עיין בהערה שיש המצריכים ברכה), ובכל עת יכולים להעבירו לחדר אחר או להכניס לשם חיילים/חולים נוספים.

מכירת חמץ³⁵

- כ. כל שיש בבעלותו חמץ שברצונו להשאיר לאחר חג הפסח, ימכרו או יתנו במתנה גמורה לגוי. רבים מחמירים שאנשים פרטיים לא ימכרו חמץ גמור, משום שאין בביעורו הפסד גדול וצריך לבער אותו³⁶.
- כא. יש להעמיד מחיצה, של לפחות 80 ס"מ, בפני החמץ שנמכר ונמצא עדיין בבית, או להכניס את החמץ לתוך ארון מסומן, מחשש שמא ישכח ויפתחנו בטעות ויאכל משם.
- כב. לאחר מכירת החמץ אין ליהנות ממנו, לכן אין להאכיל כלבים ושאר בע"ח במאכלי חמץ מאחר שאסורים גם בהנאה.

29. שולחן ערוך סימן תלב סעיף ב.
30. משנ"ב סק"ז, ילקו"י עמ' שמח סעיף יד
31. הליכות שלמה פרק ה סימן ו, פניני הלכה פרק ד סימן ז
32. שו"ע סימן תלו, פניני הלכה ד י
33. פניני הלכה ד יב
34. מבין הפוסקים שיש לברך: פסקי הלכות צבא לגר"ש גורן עמוד 212, הרב ליאור והרב רובין ב'קשרי מלחמה' חלק ב עמוד 222, הליכות שלמה פרק חמישי יז'גבי בחורי ישיבה שאם בודקים בליל י"ד יברכו, מהחולקים וסוברים שלא יברכו: הרב איל קרים הרבצ"ר, בקשרי מלחמה חלק ב סימן פד וכן ב'תורת המחנה' חלק ג' תשובה ב'.
35. שולחן ערוך סימן תמח סעיף ג.
36. פניני הלכה פרק ו סעיף ג.

תענית וכוורות

כג. בערב פסח נוהגים הבכורים להתענות 'תענית בכוורות'³⁷, **השנה התענית תוקדם ליום חמישי י"ב בניסן** (10:3). כד. בכור שלא חש בטוב - פטור מהתענית לגמרי³⁸. נהגו להקל בתענית זו ולהפסיקה על ידי השתתפות בסעודת מצוה של סיום מסכת וכדומה³⁹.

ערב פסח - שבת

פרשת צו שבת הגדול

כה. השנה ליל הסדר חל במוצאי שבת ולכן עלינו להיערך בשונה מכל שנה. שתי דרכים לביעור חמץ וכך מדריכה אותנו המשנה: מסכת פסחים פרק ב משנה א: "רבי יהודה אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה וחכמים אומרים אף מפרר וזורה לרוח או מטיל לים" מסכת פסחים פרק ג משנה ו: "ארבעה עשר שחל להיות בשבת מבערים את הכל מלפני השבת דברי רבי מאיר וחכמים אומרים בזמן רבי אלעזר בר צדוק אומר תרומה מלפני השבת וחולין בזמן" כו. משאירים מזון לשתי סעודות (ליל שבת וסעודה שניה)

- רצוי לאכול בשבת זו בכלים חד פעמיים ולדאוג שלא יתפזרו פירורים של חמץ בבית.
- רצוי לבשל את האוכל בכלים כשרים לפסח ולהעביר את האוכל לכלים חד פעמיים שאותם זורקים לפח האשפה בסיום הארוחה.
- כו. אכילת חמץ מותרת בשבת עד לשעה 10:10 (מג"א), לאחר סעודת השבת יש לנער את המפה מפירורי חמץ למקום בו ילכו לאיבוד-ניתן לשפוך חומר פוגם כאקונומיקה על החמץ שנשאר ויזרקם למקום אותו לא יראה וכן ירחץ ידיו וינקה שיניו היטב. באם ברשותו כלי חמץ ירחצם בכרו האמבטיה וכדו'

ויצינעם למקום צנוע וסגור. כח. בנוסף לאמור לעיל לפני סוף שעה חמישית - עד לשעה 11:28 (מג"א)⁴⁰. יש לבטל את החמץ ושיירי החמץ שנותרו באמירת 'כל חמירא...דחזיתיה ודלא חזיתיה, דביערתיה ודלא ביערתיה' כמופיע בהגדות ובסידורים⁴¹. מי שאינו מבין את הנוסח בשפה הארמית, יאמר בעברית: "כל חמץ שישנו ברשותי, שראיתי ושללא ראיתי, שביערתיו ושללא ביערתיו, ייבטל ויהיה הפקר כעפר הארץ" או בשפה שמבין⁴². כט. לרוב הפוסקים אין לפצל את סעודת השחרית לשניים ע"י ברכת המזון באמצע, כדי לקיים סעודה שלישית על לחם בבוקר, כי אפשר לקיימה אחר הצהריים (רצוי בשעות אחה"צ המוקדמות) בבשר, דגים או בפירות⁴³. לד. בערב פסח אסור לאכול מצה, כדי שיהיה היכר לאכילת המצה בלילה⁴⁴ אך מותר לאכול תבשיל שמעורב בו קמח מצה, וכן מותר לאכול 'מצה עשירה'⁴⁵, ולחיייל יש מתירים לאכול מצה אף בערב פסח, מאחר שזה האוכל בבסיס בימים אל⁴⁶. לאחר שעה עשירית (15:50), אסור לאכול כל דבר שברכתו 'המוציא' או

37. שולחן ערוך סימן תע סעיף א. משנ"ב סי' תע סק"ב-המתענין יוסיפו 'עננו' בשמע קולנו במנחה.
38. משנ"ב סי' תע סק"ב, ילקו"י מועדים עמ' שעא
39. משנה ברורה סימן תע סק"י, ילקו"י עמ' שעב סע' ה
40. משנ"ב סימן תלד ס"ק יב, חזון עובדיה-הגדה של פסח עמ' מ סעיף ט
41. שולחן ערוך סימן תלד סעיף ג.
42. רמא סי' תלד סעי' ב וכן במשנ"ב ס"ק ט-י מתוך לוח דינים ומנהגים
43. רמ"א סימן תעא סעיף ב, חזון עובדיה-הגדה של פסח עמוד צג ה, (אשכנזים נוהגים שלא לאכול מצה כבר מראש חודש ניסן - משנה ברורה תעא ס"ק יב).
44. שולחן ערוך סימן תעא סעיף ב, ילקו"י עמ' שע סע' יד-יז
45. הליכות שלמה פרק ח הערה 12, אך בספר תורת המחנה חלק ג שאלה ג התירו עד י"ד אך בו ביום התירו רק בדוחק גדול אך מצה עשירה וכדו' מותר: ילקו"י עמ' שע סע' יח

'מזונות'. שאר דברים - מותר לאכול מהם מעט, באופן שלא ישבע, כדי שיאכל מצה לתיאבון בליל הסדר⁴⁷. לא. אין להכין משבת ליום טוב כגון עריכת השולחן או הכנת מאכלים.

תפילת ערבית-מוצאי שבת

במוצאי שבת-ליל פסח, מתפללים תפילת יום טוב. ותודיענו. לפני קדיש תתקבל אומרים הלל שלם בברכה⁴⁸. לב. יש אומרים שמי שמתפלל ביחידות לא יברך על ההלל.

הדלקת נרות יום טוב

לג. אחר צאת השבת (19:43) תאמר האישה 'ברוך המבדיל בין קודש לקודש' ואז תוכל להדליק נרות- על ידי העברה מאש הקיימת מאתמול. לד. הברכות - 'להדליק נר של יום טוב' ו-'שהחיינו' ורק לאחר הדלקת הנרות ניתן לעסוק בהכנת ליל הסדר.

ההנחות לליל הסדר-לפני שבת

לה. יש לסדר את שולחן הסדר בצורה מכובדת כדרך חרות⁴⁹. לו. יש להכין מבעוד יום את צרכי הסדר⁵⁰, דהיינו סידור הקערה, צליית הזרוע והביצה, וכן קילוף החסה למרור ושטיפתו, הכנת חזרת, חרוסת ומי מלח. לז. לכרפס - לוקחים ירק שברכתו אדמה. נוהגים לקחת סלרי (ויש לוקחים תפוח אדמה, צנון או פטרוזיליה). ניתן לקחת גם כל ירק אחר, מלבד חסה או חזרת⁵¹.

סדר הקערה

מנהג הרמ"א⁵²

מנהג האר"י⁵³

הסנה

לח. תיקנו חז"ל שבלייל הסדר כל אדם יאכל וישנה בהסבה, משום שבכך מראה את עצמו כבן חורין. לט. ההסבה צריכה להיעשות לצד שמאל, וגם שמאל, יסב וישען לכיוון שמאל של כל אדם⁵⁴.

47. שולחן ערוך סימן תעא סעיפים א-ב, משנה ברורה סק"ג-ד, חזון עובדיה - הגדה של פסח עמ' צה
48. שו"ע רמא סי' תכז סעיף ד ומשנ"ב ס"ק טז.
49. שו"ע סימן תעב סעיף ב.
50. שו"ע תעב א, משנ"ב ס"ק א
51. שו"ע סימן תעג סעיף ד, משנ"ב סק"כ, כף החיים ס"ק מח.
52. רמ"א סימן תעג סעיף ד
53. באר היטב סימן תעג סק"ח
54. שו"ע סי' תעב סעיף ג, מקראי קודש - ליל הסדר פרק ד כה, חזון עובדיה-הגדה של פסח עמ' קכב

מ. צריך להסב במספר מקומות במהלך הסדר⁵⁵: בשעת אכילת 'כזית' מצה, בשתיית ארבע כוסות, ב'כורך' וב'אפיקומן', והמסב בכל הסעודה הרי זה משובה⁵⁶. אולם, בעת קריאת ההגדה ובאכילת המרור - אין להסב⁵⁷.

מא. אם אכל את ה'כזית' מצה ללא הסיבה, עליו לשוב ולאכול 'כזית' מצה בהסבה, אך לא יברך שנית⁵⁸. אך ב'כורך' וב'אפיקומן', אם אכל בלא הסיבה, וקשה לו לחזור ולאכול שנית, אינו צריך לחזור ולאכול בהסיבה⁵⁹.

מב. אם שתה את אחת מארבע הכוסות שלא בהסיבה - למנהג הספרדים, יחזור וישתה את הכוס בהסבה ללא ברכה⁶⁰. אך למנהג האשכנזים - כך הדין רק בכוס השניה (כוס ראשון לא יחזור וישתה) ובאכילת מצת מצווה, אך באפיקומן לא יחזור ויאכל בכלל⁶¹.

מג. למנהג הספרדים גם נשים צריכות להסב, ואשכנזיות, יש שנהגו שלא להסב, ויש שנהגו להסב⁶².

קדש - שתיית ארבע כוסות

מד. חכמים חייבו כל אדם מישראל, בין אנשים ובין נשים, לשתות בלילה זה ארבע כוסות יין או מיץ ענבים⁶³.

מה. יש לשתות כוסות אלו על פי הסדר האמור בהגדה. לספרדים, בברכה על כוס ראשונה ושלישית⁶⁴ ולאשכנזים ברכה על ארבע הכוסות. בנוסף, אם שתה אותן זה אחר זה ללא אמירת סדר ההגדה ביניהם - לא יצא ידי חובתו⁶⁵.

מו. לכתחילה, צריך למלא כל כוס עד הסוף⁶⁶. ראוי שלא לקחת כוס גדולה מדי אם אין בדעתו לשתות את רובה⁶⁷. מז. לכתחילה יש לשתות בכל כוס כשיעור 'רביעית' לפחות, ובדיעבד יוצאים ידי חובה בשתיית רוב 'רביעית'⁶⁸.

מז. קידוש השנה שחל ליל הסדר במוצאי שבת סדר הקידוש יהא כדלהלן: יקנה"ז: יין (בורא פרי הגפן)

קידוש (אשר בחר בנו ... מקדש ישראל והזמנים)
נר (בורא מאורי האש)
הבדלה (המבדיל בין קודש.....המבדיל בין קודש לקודש)
זמן (שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה)

רוחץ - נטילת ידיים⁶⁹

מט. כל המסובים נוטלים ידיים ללא ברכה, ויש הנוהגים שרק עורך הסדר נוטל. כל המסובים לוקחים מהכרפס⁷⁰ פחות משיעור של 'כזית'⁷¹.

את הכרפס (כל ירק למעט חסה וחזרת, לרוב האשכנזים משתמשים בתפו"א, פטרוזיליה או צנון והספרדים - בסלרי),

55. שו"ע סימן תענ סעיף ב, תעה סעיף א, תעז סעיף א.
56. רמ"א סי' תעב סעיף ז כתב שלכתחילה יסב כל הסעודה, ובחזון עובדיה-הגדה של פסח עמ' ככד כתב שהמיסב 'הרי זה משובה', ועיין במקראי קודש פרק ט הערה טו שכתב בשם הגר"א נבצל שכן עיקר, שה"ז משובה.
57. משנ"ב סימן תענ ס"ק עא, כך החיים ס"ק קנא.
58. שו"ע סימן תעב סעיף ז, משנה ברורה ס"ק כב, חזון עובדיה- הגדה של פסח עמ' קנט משנ"ב סימן תעב ס"ק כג ותעז ס"ק ד, חזון עובדיה- הגדה של פסח עמ' קעז-קעח.
60. שו"ע סימן תעב סעיף ז, ילקו"י מועדים עמ' שצו סע' כב, מעיר שם שבכוס שני - אם אינו רגיל לשתות יין בתוך הסעודה יש אומרים שצריך לחזור ולברך.
61. רמ"א סימן תעב סעיף ז, משנה ברורה ס"ק כא-כ"ב.
62. שו"ע ורמ"א סימן תעב סעיף ד, מקראי קודש פרק ד כא.
63. שולחן ערוך סימן תעב סעיף ח וסעיף יג, ילקו"י מועדים עמ' שפ"ו סע' טו, פניי הלכה פרק טז סימן ז'הליכות שלמה פרק ט סימן יא ובהערה.
64. ילקו"י מועדים עמ' שצ סע' לח.
65. שולחן ערוך סימן תעב סעיף ח.
66. כך החיים סימן תעב ס"ק סז בשם המאמר מרדכי, מקראי קודש-הל' ליל הסדר פרק ד סימן יג ובהערה מח כך פסק הגר"מ אליהו.
67. משנ"ב סימן תעב ס"ק לג.
68. שולחן ערוך סימן תעב סעיף ט, משנה ברורה ס"ק לג, ילקו"י עמ' שפי סעיף כב.
69. מקראי קודש פרק ה.
70. שו"ע סי' תענ סעיף ו.
71. מקראי קודש הערה ח-יש המצריכים כזית

טובלים במי מלח או בחומץ ויש הנוהגים לטבול בחרוסת. ומברכים בורא פרי האדמה ומכוונים להוציא בברכה גם את המרור, ויש הנוהגים שרק עורך הסדר מברך בורא פרי האדמה ומכוון להוציא את כולם ידי חובה.

יחץ - חציית המצה האמצעית⁷²

נ. את המצה האמצעית משלוש המצות יחצה לשניים, (לנוהגים לשים שתי מצות בליל הסדר-יבצעו את המצה התחתונה) ישאיר חצי אחד ואת החצי השני (הגדול) יעטוף במפית וישמור לאפיקומן.

מגיד - סיפור יציאת מצרים⁷³, העיקר של ערב זה זה העברת המסורת לדור הבא, ולכן ישתדל להאריך (כמובן בהתאמה לפי כוחות ועייפות המסובים) ולספר בנפלאות הבורא ביציאת מצרים.

נא. "מצות עשה מן התורה לספר בניסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים בליל חמשה עשר בניסן"⁷⁴.

נב. כל מי שלא אמר שלושה דברים אלו: פסח, מצה ומרור וביאורם, לא יצא ידי חובה⁷⁵.

נג. יש להסביר ולבאר את ההגדה באופן שבינו כל הסמוכים לשולחן ה'סדר' ויצאו ידי חובת סיפור יציאת מצרים⁷⁶.

נד. אמירת ההגדה מתחילה ב"הא לחמא עניא"⁷⁷.

נה. נוהגים לכסות את המצות או להוריד אותם מהשולחן (עד 'עבדים היינו') ומוזגים כוס שניה ומתחילים באמירת 'מה נשתנה'.

נו. בעניין שטיפת (הדחת) הגביע לאחר שתיית הכוס הראשונה ולפני מזיגת הכוס השנייה, ישנה מחלוקת בדבר ולדעת המשנ"ב: "ואין צריך שטיפה והדחה שכבר שטפו לקידוש". אולם 'כף החיים' כתב שכל הכוסות טעונים הדחה ושטיפה, וסיים: "טוב שיהיה לו כלי מלא מים סמוך לשולחן כדי לשטוף ולהדיח הכוסות בין כוס לכוס"⁷⁸.

נו. אמירת ההגדה מסתיימת בברכת "גאל ישראל", שלאחריה שותים את הכוס השנייה, בהסבה לצד שמאל.

רוחץ - נטילת ידיים עם ברכה

נח. נוטלים ידיים בברכה לצורך אכילת המצה⁷⁹.

נטילה זו חובה על כל המסובים. (הנוהגים לומר 'לשם ייחוד...' או את ה'סימנים' ישימו לב לאומרם לפני נטילת הידיים בכדי שלא לגרום להפסק).

מוציא-מצה⁸⁰

נט. מצוה על כל אדם מישראל שהגיע למצוות (פחות מגיל מצוות חייב מדין חינוך) הן איש והן אישה לאכול מצות בליל הסדר.

ס. מברכים 'המוציא' על שלוש המצות (לנוהגים על 3 מצות ולא שתיים) מניח את המצה התחתונה ומברך על שתי המצות העליונות (מצה שלימה ומצה חצויה) את ברכת 'על אכילת מצה' בוצע משתייהן ביחד ומחלק למסובים שיעור של 'כזית' ואוכלים בהסיבה!

סא. לדעת השו"ע⁸¹ טובלים המצה במלח, ולדעת הרמ"א אין טובלים בליל הסדר בכדי שייחשב לחם עוני.

72. שו"ע סי' תענ סעיף ו.
73. שו"ע תענ ו, מקראי קודש פרק ו.
74. רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז הלכה א, חזון עובדיה 'מגיד' סעיף י.
75. רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז הלכה ה, משנה ברורה סימן תענ ס"ק סד.
76. רמ"א תענ סעיף ו, חזון עובדיה-הגדה של פסח- עמ' קמט.
77. מנהגים שונים, אם 'הא' בקמץ או צירה וכן אם לומר "כהא לחמא עניא..."
78. משנ"ב סימן תענ ס"ק סח, כך החיים סימן תענ סק"א.
79. שו"ע סימן תעה סעיף א, מובא בחזון עובדיה- הגדה של פסח שאם יודע שלא הסיח דעתו מנטילה ראשונה ועד עכשיו-יטול ללא ברכה, אך המשנ"ב ס"ק א כותב "חיישין שמא הסיח דעתו..."
80. מקראי קודש פרק ז.
81. סימן תעה סעיף א.

סב. מהו שיעור האכילה? לשון השו"ע⁸²: 'כזית מכל אחד' - דהיינו לכתחילה שני זיתים (בדיעבד, כתב ה'משנה ברורה' שיוציאים בכזית אחד).

סג. כאשר ה'קערה' (עם המצות) נמצאת רק לפני עורך הסדר, ואין במצות שלפניו 'כזית' לכל אחד מהמסובים, מחלקים מעט מהמצות שבקערה, ומשלימים (לשיעור שני זיתים) מ-מצה שמורה' אחרת.

סד. שיעור ה'כזית' ע"פ גדולי דורנו הספרדים הוא כ-27 גרם, כך לכל אחד מה'כזיתים', ולמתקשים/חולים תשעה עשר גרם.

לאשכנזים: לגר"ח נאה, שיעור כזית הוא 27 סמ"ק (י"א שכך זה גם בגרם, בכל מקרה זה קרוב לשיעור מצת מכונה רגילה) ולמתקשים/חולים יסתפקו ב-19 סמ"ק. ע"פ החזון איש-שיעור כזית הוא 50 סמ"ק במצה הראשונה ולשאר ה'כזיתים' די ב-25 סמ"ק ולמי שקשה ניתן להקל לאחר המצה הראשונה.

סה. בהנחה שמצת מכונה שוקלת כ 35-30 גרם, הרי שבאכילת מצה שלמה, יוצאים לכל הדעות ידי חובת שני הזיתים של 'מוציא מצה' (בהנחה שרק הכזית הראשון הוא מן התורה ויש להחמיר בו כשיעור הגדול, והכזית השני הוא מדרבנן).

סו. את השיעור הנ"ל יש לאכול תוך 'כדי אכילת פרס'. השיעור המקובל על רוב הפוסקים הוא 4 דקות (וישנם דעות שונות עד 9 דקות).

סז. אין לדבר בעת אכילת שני ה'כזיתים' הראשונים, אם דיבר שלא מעניין המצה, לאשכנזים יברך שוב 'המוציא' ו'על אכילת מצה' ולספרדים לא יברך שוב. סח. בברכת 'על אכילת מצה' יכון לפטור גם את אכילת מצת ה'כורך'.

סט. אם אכלו בטעות לפני צאת הכוכבים, יחזור לאכול בזמן אך ללא ברכת 'על אכילת מצה'. וכן יש לאכול לפני חצות

ואם אכלו לאחר חצות, לא יברך.

מרור

ע. טובלים כזית מרור בחרוסת, ומנערים את החרוסת, ואוכלים ללא הסיבה (לכתחילה⁸³).

עא. בשל אכילת הכרפס בתחילת הסדר, אין מברכים 'בורא פרי האדמה' על אכילת המרור, אולם מברכים 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו על אכילת מרור'.

עב. במשנה מוזכרים חמישה מיני מרור, אולם בפועל רגילים להשתמש בשניים: חסה, המזוהה עם 'חזרת' שבמשנה, ו-'חריין' (ה-לבן, הקרוי בפי העם 'חזרת'), המזוהה עם 'תמכא' שבמשנה. אך עדיף להשתמש בחסה⁸⁴!

עג. יש לאכול כזית מהמרור.

נוך

עד. נוטלים כזית מהמצה השלישית (לנוהגים בשלש מצות) וכזית מרור, טובלים בחרוסת, ואוכלים ביחד ('סנדוויץ'), בהסיבה.

עה. אין מברכים על אכילה זו. עו. בעניין אמירת 'זכר למקדש כהלל', יש נוסחים שונים, וכל אחד ינהג כמנהגו.

שולחן ערוך

עז. אוכלים סעודת חג בתיאבון ובשמחה, רק לא ירבה בשתיית יין כדי שלא יירדם.

צפון

עח. לאחר סיום הסעודה, אוכלים בהסיבה כזית מהאפיקומן⁸⁵ ללא ברכה. לדעת המשנה ברורה יש לאכול שני כזיתים. עט. לאחר אכילת האפיקומן אסור לאכול שום דבר, ולעניין שתיה - נחלקו הפוסקים.

מעיקר הדין מותר לשטוף את הפה במי פה אחרי האפיקומן, אך יש מחמירים בכך⁸⁶.

פ. ישנה מחלוקת אם מותר לעשן לאחר האפיקומן משום שמבטל את טעם המצה, והרב נבנצל כתב שאין לעשן 'משום ספק נפשות להחמיר'.

פא. עם סיום אכילת האפיקומן, מוזגים את הכוס השלישית. ולנוהגים בנטילת מים אחרונים, זה הזמן לכך.

פב. יש לאכול את האפיקומן לפני חצות הלילה.

נו

פג. מברכים ברכת המזון (עם יעלה ויבוא) ללא הסיבה⁸⁷ ולאחריה שותים בהסיבה כוס שלישית.

פד. לכל הדעות, מברכים 'בורא פרי הגפן' על שתיית הכוס השלישית. לספרדים יש לכוון בברכה להוציא ידי חובה גם את הכוס רביעית.

פה. אין מברכים ברכה אחרונה לאחר שתיית הכוס השלישית.

פו. אין לשנות משקה משכר עד לכוס רביעית, אך מים מותר⁸⁸.

פז. לאחר שתיית הכוס השלישית, מוזגים מיד כוס רביעית, ומנהג האשכנזים, למזוג גם כוס לאליהו הנביא בתפילה שיבוא במהרה ויבשר את הגאולה השלימה.

הלל

פח. לפני תחילת ההלל נהוג לומר "שפוך חמתך אל הגויים..." ומנהג אשכנז לומר זאת כשדלת הבית פתוחה.

פט. יש לומר הלל מ"לא לנו ה' " עד "יהללוך" וממשיכים הלל הגדול (מזמור קל"ו בתהילים), נשמת כל חי, ישתבח עד תחילת הברכה ומסיימים ב"יהללוך" ובברכת "מלך מהולל בתשבחות", ישנם מנהגים המשנים את סדר אמירת הפרקים הנ"ל.

צ. יש לומר את ההלל בשמחה ובנעימה, ובהרגשה של חירות ויש הנוהגים לאחוז את הכוס בזמן ההלל.

צא. יש המקפידים לומר גם את ההלל לפני חצות הלילה.

צב. עם סיום ההלל שותים כוס רביעית בהסבה. האשכנזים מברכים לפניו 'בורא פרי הגפן', לאחר השתייה לכל הדעות והעדות - מברכים ברכה אחרונה (על הגפן...).

צג. אין חובה לומר את ההלל ולשתות את הכוס הרביעית במקום בו אכלו את הסעודה (ויש מחמירים).

קריאת שמע שעל המיטה

צד. הספרדים קוראים את קריאת שמע בשלימותה (יש הסוברים שלא לברך את ברכת המפיל) והאשכנזים אומרים רק פרשה ראשונה של קריאת שמע וברכת המפיל.

86. באהלה של תורה סימן עא
87. מקראי קודש פרק ט הערה נה
88. מקראי קודש פרק ט סעיף מד

82. סימן תעה סעיף א
83. מקראי קודש פרק ח סעיף ה
84. פניני הלכה טז כז
85. שוע סימן תעז סעיף א

המצוה	שיעורה	השיעור למעשה	משך זמנה	הערות
מצה	'כזית', ולכתחילה פעמיים 'כזית'.	כזית-אשכנזים: שני שליש מצת מכונה ויש מקילים בכשליש. ספרדים: כשליש מצת מכונה ויש מחמירים כמצת מכונה שלימה	לכתחילה אכילה רציפה, בדיעבד בין 4 ל-9 דקות. לגר"ע יוסף 6-7.5 דקות.	מצוה מן התורה. ראוי להקפיד לקיימה בשיעור הלכתחילה. רבים מקפידים לאכול 'מצת יד' בליל הסדר.
מרור	'כזית'.	כ-25 גרם, למחמירים - עלה חסה גדול	כנ"ל	יש לוודא שהחסה ללא חשש חרקים.
'כורך'	'כזית' מצה 'וכזית' מרור.	מצה-לכתחילה כשליש מצה למתקשים-חמישית מצת מכונה. מרור-כ-25 גרם, מחמירים - עלה חסה גדול.	כנ"ל	בשעת הדחק ניתן להקל שבמרור 'לכורך' לא צריך שיעור 'כזית'.
אפיקומן	'כזית'	מצה-לכתחילה כשליש מצה למתקשים-חמישית מצת מכונה. לספרדים-לכתחילה כשליש מצת מכונה ולמחמירים כמצת מכונה שלמה	כנ"ל	יש נוהגים לקחת כשיעור שני זיתים
ארבע כוסות	'רביעית' בכל כוס	לדעת הרמב"ם ועוד ראשונים 75 מיליליטר, לגר"ח נאה 86 מיליליטר (כשליש כוס חד פעמית) יש מחמירים 150 מיליליטר	לכתחילה- בבת אחת בדיעבד-כמו במצה	לכתחילה ישתה רביעית של 150 מיליליטר. אם הכוס גדולה-מספיק לשתות רוב כוס. בדיעבד די ברוב רביעית.

89. פניני הלכה פרק ט"ז

דיני חול המועד

מצוות חול המועד

צו. כשם שמצווה לכבד את השבת ולענגה
- כך מצוה לכבד את מועדי ישראל
ולענגם, שהרי נצטוונו בהם: "מקרא
קודש", ופירשו חז"ל שהכוונה לכבד
את המועד בלבוש הולם, ולענגו באכילה
ושתיה⁹⁰.

צו. במהלך ימי חול המועד יש להקפיד
ללבוש בגדים נקיים, ולכתחילה יש
ללבוש בגדים מיוחדים כשל בגדי
שבת⁹¹.

צח. 'ושמחת בחגך' - מצוה מן התורה להיות
שמח וטוב לב בימי החג. לפיכך, מצוה
לאכול בשר, יין ושאר דברים שמתענגים
באכילתם⁹².

צט. מצווה לקבוע סעודה על הפת (מצה) גם
בחול המועד, בכל יום בבוקר ובערב, אך
אין בכך חובה⁹³.

ק. בברכת המזון מוסיפים 'יעלה ויבוא'.
אם שכח והתחיל כבר את הברכה הבאה,
אינו חוזר⁹⁴.

קא. בשחרית, מנחה וערבית מוסיפים
בתפילת שמנה עשרה 'יעלה ויבוא'. אם
שכח לפני שפסע בסוף תפילת העמידה
- חוזר לברכת 'רצה'. אם נזכר לאחר
שפסע - חוזר לראש התפילה⁹⁵.

קב. בשחרית, לאחר חזרת הש"ץ, אומרים
הלל ומדלגים על הקטעים 'לא לנו'
ו'אהבתי'⁹⁶.

איסורי מלאכה

קג. "... וְקָרַאתָ לַשֶּׁבֶת עֲנָג לְקִדּוּשׁ ה' מְכַבֵּד
וְכַבֵּדְתָּ מַעֲשֵׂוֹת דְּרָכָיךָ... ", דרשו חז"ל
"... וְקָרַאתָ לַשֶּׁבֶת עֲנָג- זו שבת בראשית,
... וְכַבֵּדְתָּ- זה יום טוב, מַעֲשֵׂוֹת דְּרָכָיךָ -
זה חולו של מועד ..."⁹⁷.

קד. כדי שלא יהיו ימי חול המועד כשאר
ימות החול, נאסרה בהם עשיית חלק
מהמלאכות⁹⁸. חכמים החמירו באיסור
זה מאוד ואמרו: "כל המבזה את
המועדות כאילו עובד עבודה זרה"⁹⁹.

קה. פעולות שגרתיות שאין טורח בעשייתן,
כגון דיבור בטלפון, נסיעה ברכב וכדו'
מותרות, אפילו אם אינן לצורך החג¹⁰⁰.

קו. כתיבה, מסחר, ושאר המלאכות שיש בהן
אפילו טורח מועט - אסור לעשותן שלא
לצורך החג. אבל אם יש בהן תועלת או
הנאה כלשהי בחג עצמו (כגון: פתרון
תשבצים), או שקיימת סבירות גבוהה
שיהיה צורך בדבר - מותר לעשותן¹⁰¹.

קז. עשיית מלאכה (שאינה לצורך אוכל
נפש¹⁰²) לצורך המועד מותרת, רק
כאשר לא התאפשר לעשותה קודם, אבל

90. מכילתא בא פרשה ט, ספרא פרשת אמור
פרשתא יב ה-ח, ספרי פרשת פינחס קמז,
משנה ברורה תקל סק"א, שער הציון תקל
אות ד. מכל מקום מבואר שאין קדושתו
חמורה כחג עצמו, שהרי מותר הוא במקצת
מלאכות, וגם אין חובה גמורה לכבדו באכילת
פת כשבת ובחג, אלא צריך לקדשו ולכבדו
שלא יהיה כימי החול.

91. משנה ברורה תקל סק"א, ילקוט יוסף
מועדים עמוד תקב.

92. רמב"ם הלכות יום טוב פרק ו הלכות יז-יח,
משנה ברורה תקכט ס"ק טז.

93. משנ"ב סימן תקל סק"א, וכן משנ"ב תעה ס"ק
מה בשם הגר"א. ילקוט יוסף מועדים עמוד
תקב.

94. שולחן ערוך סימן קכח סעיף ז. אבל אם נזכר
לאחר שסיים את ברכת 'בונה ירושלים' אך
קודם שהתחיל את ברכת 'הטוב והמטיב',
אומר: 'ברוך אתה ה' א-לוינו מלך העולם,
שנתן מועדים לעמו ישראל לששון ולשמחה'
(שולחן ערוך שם). אם נזכר לפני שהזכיר את
השם בחתימת ברכת 'בונה ירושלים' - יחזור
'לעלה ויבוא'. כמו כן, אם עומד אחרי הזכרת
השם, ימשיך: "למדני חוקיך", ויחזור 'לעלה
ויבוא' (משנה ברורה שם ס"ק כב, ילקוט יוסף
מועדים עמוד תמט).

95. שולחן ערוך סימן תצ סעיף ב. ומשנ"ב ס"ק ג
שולחן ערוך סימן תצ סעיף ד ומשנ"ב ס"ק ז

97. ישעיהו פרק נח פסוק יג, ויקרא רבה פרשה
לד אות טז.

98. משנה ברורה סימן תקל סק"א (ועיין שם
שנחלקו הראשונים אם איסור זה הוא
מדאורייתא או מדרבנן), ילקוט יוסף מועדים
עמוד תקב.

99. מסכת פסחים דף קיח ע"א.

100. ראה המשנה ברורה סימן תקמ סק"ז.

101. שולחן ערוך סימן תקמא סעיף ה, משנה
ברורה סימן תקלז סק"א, שמירת שבת
כהלכתה פרק טז סעיף לד.

102. שולחן ערוך סימן תקלז סעיף א.

אם התכוון (לפני כניסת החג) לדחות את ביצוע המלאכה לחול המועד - אסור לו לעשותה¹⁰³.

קח. לצורך רבים מותר לעשות מלאכה שאינה דורשת מיומנות, גם כשאין בכך תועלת או הנאה כלשהי בחג עצמו¹⁰⁴. קט. עבודה הדורשת הכשרה או מיומנות (כגון עבודות בינוי¹⁰⁵) - אסור לעשותה אפילו לצורך החג, אלא במקרים הבאים:

- הכנת הארוחות לימי החג, וכן תיקון כלי המטבח המשמשים למטרה¹⁰⁶.

- עשיית הנדרש לשאר צורכי הגוף¹⁰⁷, כגון: תיקון המקלחת שישתמשו בה בימי החג.

- 'דבר האבד' - מגיעת נזק כספי או בריאותי, וכן הפסד כספי, או אפילו חשש (סביר) להפסד¹⁰⁸.
- לשימוש הרבים-כאשר הדבר נחוצ בחג עצמו¹⁰⁹.

ק. תספורת וגילוח, חכמים אסרום אף על פי שהם צורך המועד, כדי שידרוזו לעשות זאת לפני החג¹¹⁰. לגבי אדם המתגלח באופן רגיל בכל יום ישנו מחלוקת וכל אחד ינהג כרבותיו (עיין בהערה¹¹¹).

קיא. כמו כן, אסרו חכמים לכבס בחול המועד¹¹². אולם לגהץ - מותר¹¹³.

קיב. ניקוי מקומי של כתם - מותר אם אמנם הבגד התלכלך במהלך החג או שאין לו בגד אחר¹¹⁴.

קיג. גרביים ושאר בגדים הרגילים להתלכלך בתדירות גבוהה - מותר לכבסם, אם התלכלכו במהלך החג ואין לו אחרים במקומם¹¹⁵. במקרה זה, יש מתירים להכניס למכונת הכביסה גם בגדים נוספים שיזדקק להם במשך החג¹¹⁶.

קיד. אסור לקנות או למכור בחול המועד, אלא דברים שיש בהם צורך במהלך החג¹¹⁷, או שהזדמנה לו עסקה משתלמת וקשה להשיג כמוה לאחר החג¹¹⁸...ומכל מקום צריך להוציא מהן

קצת לשמחת יום טוב¹¹⁹. קטו. כל מלאכה שאסור לעשותה בחול המועד - אסור לעשותה אף על ידי נכרי¹²⁰.

תפילין

קטז. המנהג שאין מניחים תפילין בחול המועד בארץ ישראל, ויש שנהגו להניחם בצנעא וללא ברכה¹²¹.

103. משנה ברורה סימן תקמ ס"ק ט.
104. שולחן ערוך סימן תקמד סעיף ב, משנה ברורה ס"ק א.
105. שולחן ערוך סימן תקמ סעיף א.
106. שולחן ערוך תקלז סעיף א, תקמ סעיף ז-ח, משנה ברורה תקמ ס"ק יח וס"ק כו.
107. שולחן ערוך תקמו סעיף ה, ביאור הלכה ד"ה "כל", שמירת שבת כהלכתה פרק סז סעיף כ.
108. שולחן ערוך תקלז סעיף א, עיין שמירת שבת כהלכתה פרק סז סעיף טז, וכתב שם שבהגדרת 'טורח גדול', ובהגדרת 'הפסד גדול' במיוחד, אין לדין אלא מה שענינו רואות.
109. שולחן ערוך תקמד סעיפים א-ב, משנה ברורה ס"ק א-ב.
110. שולחן ערוך סימן תקלא סעיפים ב, משנה ברורה ס"ק ג.
111. שמירת שבת כהלכתה סז ס"ק קז, ילקוי מועדים עמוד תקטז. וראה שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן קטג שמכוח שמות למתגלח תדיר להתגלח בחוה"מ, אך מסכם ש-אין נוהג להתיר אלא למי שיש לו צורך ביותר או מצטער ביותר...והסומך על זה לצורך ייפוי אין למחות בידו ומעצם הדין הוא מותר. לעומתם הרב רבינוביץ זצ"ל בספר שיח נחום פרק ל' עמ' 97 והלאה התיר למתגלח בכל יום גם להתגלח בחוה"מ- כל זמן שגם אביו נוהג כך. והרב צבי שכטר ב'נפש הרב' כד-כה כתב שמצווה למתגלח בכל יום להתגלח בחוה"מ.
112. שולחן ערוך סימן תקלד סעיף א.
113. שו"ע ורמ"א סימן תקמא סעיף ג, ילקוי מועדים עמ' תקיח.
114. שמירת שבת כהלכתה פרק סז סעיף עב.
115. שולחן ערוך ורמ"א סימן תקלד סעיף א, ילקוי מועדים עמ' תקיח.
116. שמירת שבת כהלכתה פרק סז הערה רנא.
117. שולחן ערוך תקלט סעיף א, יא.
118. שולחן ערוך תקלט סעיף ה וסעיף ט.
119. משנ"ב ס"ה תקלט ס"ק ה.
120. שולחן ערוך תקמ סעיף א.
121. ילקוי עמ' תקג ג, שמירת שבת כהלכתה פרק סז הערה קסח.

אסרו חג

קיו. נהוג להוסיף קצת באכילה ושתיה והמנהג לא להתענות ולהספיד בו¹²².

דיני ימי ספירת העומר

קיא. נכתבו מספר טעמים לכך שאין מברכים ברכת 'שהחיינו' על ספירת העומר:

בעל המאור וכן הרשב"א כתבו מכיוון שספירת העומר מזכירה את החורבן. הר"ן אומר שהטעם הוא שלא אומרים שהחיינו על מצוה שאינה תלויה בזמן קבוע ומאחר ויש דעה שסופרים ספירת העומר רק בלילה ולא ביום. הרדב"ז-ספירת העומר היא הכנה לחג השבועות ולא מברכים על הכנה לחג, כשם שאין מברכים על בניית סוכה. הסבר נוסף שהוא מביא, שהמצווה נשלמת רק בסוף הספירה ואין מברכים שהחיינו בסוף המצווה.

הלבוש מסביר, שמברכים שהחיינו רק על שמחה, ובספירה עצמה אין שמחה, כי היא רק מראה שאנו מחכים לחג השבועות.

בעל העקדה-משום שיציאת מצרים הייתה בשביל לקבל את התורה אולם היה צריך להמתין 50 יום בגלל שפל מדרגתם. אם כן, בתקופת ימי הספירה עם ישראל היה מרוחק מהקב"ה ומהתורה, עד שיטהר ואיך יברכו שהחיינו על ימי הריחוק?

קוט. לפני ספירת העומר מברכים מעומד (בדיעבד, אם ישב יצא ידי חובה)¹²³: "אשר קדשנו...על ספירת העומר" קכ. על הספירה לכלול את מספר היום, ומהשבוע השני גם את מספר השבועות ומספר הימים שעברו מתחילת השבוע החדש ובסיומה את המילה בעומר או לעומר.

קכא. יש לספור לאחר הזמן של צאת

הכוכבים, הספירה המועדפת לאחר תפילת ערבית בתחילת הלילה¹²⁴. קכב. לגבי מי ששכח לספור יום אחד, עליו לספור אך ללא ברכה¹²⁵.

מנהגי אבלות בספירת העומר

קכג. נהגו ישראל במנהגי אבלות שונים בימי ספירת העומר. מתחילים לנהוג במנהגי האבלות מיד לאחר חג הפסח ונוהגים בהם עד ל"ג בעומר¹²⁶. יש מהאשכנזים שנוהגים באבלות מב' באייר ועד שבועות¹²⁷.

קכד. הספרדים נוהגים באבלות גם ביום ל"ג בעומר, וכן בלילה שאחריו, ומותרים בשמחה ותספורת רק מיום ל"ד בבוקר¹²⁸. אך למנהג האשכנזים כבר בבוקר של יום ל"ג בעומר מותרים בשמחה¹²⁹.

השנה ל"ג בעומר חל ביום שישי, לכן מותר גם לספרדים להסתפר לכבוד שבת.

122. רמ"א סי' תכ"ט ב, משנ"ב ס"ק יד.
123. שו"ע סימן תפט סעיף א.
124. פניני הלכה זמנים פרק ב.
125. שו"ע סימן תפט סעיף ח.
126. שולחן ערוך ורמ"א סימן תצג סעיפים א-ב.
127. בפוסקים הוזכרו מנהגים נוספים: יש שנהגו באבלות מל' בניסן ועד ג' בסיוון בבוקר, לא כולל ל"ג בעומר (משנה ברורה סימן תצג ס"ק טו); יש שנהגו באבלות בכל ימי הספירה, מלבד ימי ראש חודש אייר, יום ל"ג בעומר, ומראש חודש סיון והלאה (משנה ברורה סימן תצג ס"ק טו); המקובלים נהגו באבלות בכל ימי הספירה, מלבד בערב חג השבועות, ואפילו בראש חודש ובל"ג בעומר נהגו שלא להסתפר (כף החיים סימן תצג ס"ק יא).
128. שולחן ערוך תצג סעיף ב.
129. רמ"א סימן תצג סעיף ב. יש מתירים בתספורת כבר מליל ל"ג בעומר - משנה ברורה תצג ס"ק יא. פניני הלכה פרק ג סימן ז ובהערה 9.

קכה. מנהגי האבלות כוללים איסור עריכת נישואין, איסור תספורת וגילוח. לגבי גילוח, המתגלח על בסיס יומי, יש לו על מי לסמוך בגילוח הזקן (לתוספת עיון, עיי' בהערה¹³⁰). כמו כן, נהגו להימנע משמיעת מוזיקה משמחת, אך סעודת אירוסין מותרת ללא מוזיקה¹³¹.

קכו. מי שהוזמן לחתונה כאשר למנהג החתן והכלה מותר להינשא ביום זה, ולמנהג המוזמן אין מתחתנים, רשאי לרקוד בחתונה ולהשתתף בסעודה¹³².

קכז. תספורת לנשים: לספרדיות מותר ולאשכנזיות יש להחמיר¹³³.

קכח. מותר לעשות מסיבה שאין בה ריקודים ומוזיקה¹³⁴.

קכט. נופש וטיולים – מותרים כל עוד אינם עם מוזיקה¹³⁵.

קל. ביום כ"ח אייר – יום שחרור ירושלים, ע"פ תקנות הרבנות הראשית, לא ינהגו בשום הגבלה ומותרים גם להינשא¹³⁶, וזאת לפי כל המנהגים השונים ואף לאלו מהאשכנזים הנוהגים אבלות בימים אלו.

קלא. גם בראש חודש אייר אסורים בתספורת וגילוח¹³⁷. אך כשחל ראש חודש אייר בשבת, מותר להסתפר ולהתגלח ביום שש¹³⁸.

קלב. הכנסת ספר תורה – מדברי המגן אברהם משמע שריקודים ומחולות של מצוה מותר לעשות בימי הספירה. על כן הכנסת ספר תורה לבית הכנסת מותרת בימי הספירה שהרי עצם הריקוד לכבודה של תורה יש בו מצוה.

יום ירושלים ויום העצמאות¹³⁹

קלג. נוהגים להתגלח לכבוד יום העצמאות¹⁴⁰.

קלד. מצווה לעשות ימי הודאה, משתה ושמחה בימים אלו.

קלה. מצווה לומר הלל ביום העצמאות וביום שחרור ירושלים (מחלוקת

האם בברכה או לא) וכן ישנם תוספות בתפילה המובאות בסידורים שלנו וכן בלוח דינים ומנהגים.

קלו. אין אומרים תחנון בימים אלו.

קלז. לגבי מנהגי האבלות של ימי ספירת העומר, מוסכם על רוב הדעות שמנהגי האבלות אינם חלים בימים אלו.

חג השבועות

קלח. מנהגים שונים נהגו ישראל בחג זה וכולם חשובים ומבורכים, המנהגים הנפוצים ביותר הם לימוד ליל שבועות או תיקון ליל שבועות, מנהג קישוט בתי הכנסת והבתים בירק וכן אכילת מאכלי חלב ודבש.

קלט. המנהג להישאר ערים וללמוד/לומר את התיקון הינו חשוב, אך לא על חשבון הריכוז בתפילות של מחרת בבוקר וכל אחד יחשב לעצמו על פי כוחותיו.

130. שולחן ערוך סימן תצט סעיפים א-ב. בשו"ת 'אגרות משה' הקל בגילוח בימי הספירה כשזקוק לדבר לצורך פרנסה, וכן מצינו שהקלו למי שמוזמן לפני שר ויש קפידא אם ילך שם ללא גילוח. פניני הלכה פרק ג סימן ה.

131. ערוך השולחן סימן תצט סעיף ב. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן קסו, שו"ת יחיה דעת חלק ג סימן ז, חלק ו סימן לד, שו"ת ציץ אליעזר חלק טו סימן לג.

132. פניני הלכה פסח פרק ג סעיף ה.

133. שולחן ערוך ורמ"א יורה דעה סימן שצ סעיף ה, אגרות משה יורה דעה חלק ב סימן קלז.

134. ערוך השולחן סימן תצט סעיף ב.

135. מאמר של הרב מלמד, רביבים כ"ז בניסן ה'תשע"ח (12 באפריל 2018).

136. פניני הלכה פסח פרק ד סעיף יא.

137. שולחן ערוך סימן תצט סעיף ג.

138. משנה ברורה סימן תצט סק"ה.

139. פניני הלכה זמנים פרק ד, בעיקר ויא, וההערות שם.

140. כך הכריע הרב יצחק ניסים במאמרו שבספר 'הלכות יום העצמאות ויום ירושלים', וכן היה מורה הנרצח"ה קוק לתלמידו ישיבת מרכז הרב. באופן דומה כתב הגר"ח פלאגי' בספר מועד לכל חי (אורח חיים סימן ו) שבעירו איזמיר נהגו אידה משפחות שנעשה להם נס בח' באייר וב"א באייר לעשות פורים לדורות בימים אלו ויש גם שמסתפרים בהם.

קמ. לנשארים ערים, מותר לאכול ולשתות במשך הלילה ללא הגבלה עד הזמן של עלות השחר (03:47)¹⁴¹.

קמא. ברכות השחר ונט"י למי שלא ישן בלילה – מנהג רוב ישראל לברך את כל ברכות השחר וברכות התורה, והמהדרים יצאו ידי חובה בשמיעה ממני שישן בלילה¹⁴².

זמן הברכות – סמוך לתפילת שחרית, ויש דעות שאת ברכות השחר יברכו לאחר חצות וברכות התורה – לאחר עמוד השחר.

קמב. קריאת מגילת רות – הספרדים ורוב האשכנזים אינם מברכים על קריאת המגילה, אך יש מהאשכנזים (שיטת הגר"א), המקפידים לקרואה מתוך מגילת קלף ולברך... על מקרא מגילה' ו-... שהחיינו'.

הספרדים והתימנים נהגו לקרואה לפני תפילת מנחה, האשכנזים נהגו לקרואה לפני קריאת התורה בתפילת שחרית, אך יש מהאשכנזים הדוחים את קריאתה אל לפני תפילת מנחה כך שיוכלו גם אותם אלו שנשארו ערים בלילה להתרכז יותר בשמיעתה.

קמג. אסרו חג, אין אומרים תחנון ו'למנצח' ואין מתענים אפי' לא חתן ביום חופתו. לא אומרים אב הרחמים ולא צדקתך צדק בשבת (י"א סיון).

ביום ב' י"ג סיוון חוזרים לומר תחנון.

אבלות:

- לאשכנזים, אין מתעניין בכל חודש ניסן, אף ביום הפטירה של אביו ואמו¹⁴³.
- אין מספידים בחודש ניסן, אך מותר לערוך אזכרה ללא הספדים¹⁴⁴.
- מותר לעלות לקבר ביום השנה לומר פרקי תהילים לעילוי הנשמה, אך אין אומרים את תפילת האזכרה ו'א-ל מלא רחמים'¹⁴⁵.
- החג (גם חג הפסח וגם חג השבועות)

מבטל את השבעה-גם כאשר ישב לזמן קצר לפני החג, לאשכנזים מחצות היום של ערב פסח קם ומתכוון לחג ככל אדם, כולל תספורת וגילוח. אם לא אבל על הורה (לגבי הגילוח ותספורת)¹⁴⁶. לספרדים נוהגת האבלות עד כניסת החג, אך מותר לו לכבס בגדים לקראת החג כבר לאחר חצות היום¹⁴⁷.

- בכור אבל, לא יצא מביתו כדי להשתתף בסיום מסכת ויוכל לפדות את התענית בצדקה¹⁴⁸.
- אבל בתוך שבעה יבדוק חמץ כרגיל¹⁴⁹. אונן פטור ממצוות עשה, לכן ימנה שליח לבדיקת חמץ¹⁵⁰.
- למרות שהשבעה נפסקת עקב החג, נהוג להדליק נר נשמה למשך שבעה ימים (הנר הוא לכבוד המת)¹⁵¹.
- אבל, וכן אונן, חייב בכל מצוות ליל הסדר, כולל הלל והסבה¹⁵².
- אבל אשכנזי הנוהג ללבוש 'קיטל' בליל הסדר, תוך י"ב חודש, נהוג שלא ילבש את ה'קיטל', אך אין למחות במי שכן לובש¹⁵³.
- נפטר בתוך החג או חול המועד, ה-לוויה תתקיים בחול המועד ואין אבלות בפרהסיה, והולכים לבית הכנסת, ורק

141. סעודת קבע עד חצי שעה לפני שעה זו.
142. פניני הלכה מועדים פרק יג סעיף י.
143. רמ"א תכט ב.
144. שולחן ערוך סימן תכט סעיף ב, ילקוט יוסף סימן מ סעיף ז.
145. גשר החיים סימן כט סעיף ה, פני ברוך סימן לז סעיף יא וסעיף כב, ילקוט יוסף אבלות סימן מ סעיף כז.
146. מעולם ועד עולם פרק לה סעיף יד טו.
147. חזון עובדיה ח"ג עמ' קטז.
148. ילקו"י סימן מג סעיף ד, הרב נבנצל-יש אומרים שיצום. ו"א שידאגו שמסיים המסכת יגיע לביתו.
149. נטעי גבריאל ח"א ככד א.
150. מעולם ועד עולם פרק ו סעיף נו.
151. מש"ב תקמח"ס"ק גגשר החיים כ"א אות ג.
152. חזון עובדיה-הגדה של פסח עמ' קכב, מעולם ועד עולם עמ' 73 ועמ' 204.
153. מש"ב תעב ס"ק יב, מקראי קודש פסח, פרק ד הלכה כו.

לוח ספירת העומר - תשפ"ה

ליל שני (מוצאי חג ראשון)	ליל שלישי	ליל רביעי	ליל חמישי	ליל שישי	ליל שבת	מוצ"ש
אברהם חסד	יצחק גבורה	יעקב תפארת	משה נצח	אהרון הוד	יוסף יסוד	דוד מלכות
1 ט"ז ניסן	2 י"ז ניסן	3 י"ח ניסן	4 י"ט ניסן	5 כ' ניסן	6 כ"א ניסן שביעי של פסח	7 כ"ב ניסן שבוע 1
8 כ"ג ניסן ש-1 1-1	9 כ"ד ניסן ש-1 1-2	10 כ"ה ניסן ש-1 1-3	11 כ"ו ניסן ש-1 1-4	12 כ"ז ניסן ש-1 1-5	13 כ"ח ניסן ש-1 1-6	14 כ"ט ניסן שבוע 2
15 ל' ניסן ש-2 1-1	16 א' אייר ש-2 2-2	17 ב' אייר ש-2 3-2	18 ג' אייר ש-2 4-2	19 ד' אייר ש-2 5-2	20 ה' אייר ש-2 6-2	21 ו' אייר שבוע 3
22 ז' אייר ש-3 1-1	23 ח' אייר ש-3 2-2	24 ט' אייר ש-3 3-2	25 י' אייר ש-3 4-2	26 י"א אייר ש-3 5-2	27 י"ב אייר ש-3 6-2	28 י"ג אייר שבוע 4
29 י"ד אייר ש-4 1-1	30 ט"ו אייר ש-4 2-2	31 ט"ז אייר ש-4 3-2	32 י"ז אייר ש-4 4-2	33 י"ח אייר ש-4 5-2	34 י"ט אייר ש-4 6-2	35 כ' אייר שבוע 5
36 כ"א אייר ש-5 1-1	37 כ"ב אייר ש-5 2-2	38 כ"ג אייר ש-5 3-2	39 כ"ד אייר ש-5 4-2	40 כ"ה אייר ש-5 5-2	41 כ"ו אייר ש-5 6-2	42 כ"ז אייר שבוע 6
43 כ"ח אייר ש-6 1-1	44 כ"ט אייר ש-6 2-2	45 א' סיון ש-6 3-2	46 ב' סיון ש-6 4-2	47 ג' סיון ש-6 5-2	48 ד' סיון ש-6 6-2	49 ה' סיון שבועות 7

- אונן יספור ספירת העומר ללא ברכה¹⁵⁴.
- חג השבועות שחל במהלך השבעה. מאחר ודיני השבעה נפסקים, מותר לאבל ללמוד תורה בתיקון ליל שבועות.¹⁵⁵

לאחר חול המועד מתחילים ליישב שבעה. יש הנוהגים (גם אשכנזים וגם ספרדים) שאת ברכת 'דיין האמת' יברכו בזמן הפטירה/ההלוויה ואת הקריעה יקיימו לאחר חול המועד ויש המקיימים את הקריעה בזמן הפטירה/הקבורה.

.....
¹⁵⁴. מעולם ועד עולם עמ' 73 (נט) וכן בהערה שם.
¹⁵⁵. הלכות אבלות לרב יוסף צבי רימון עמ' 171

Kimcha D'Pischa

Chasdei Efrat provides financial assistance to families in need, especially during these challenging times. As Pesach approaches, we invite you to open your heart and contribute to those in our community who need support.

Again this year, our *kimcha depischa* campaign is dedicated to the memory of **Beni Kadosh z"l**, former head of *Shefa* in Efrat and longtime security officer of Gush Etzion, who devoted his life to kindness and giving.

Through the mitzvah of tzedakah, may we all merit good news for all the people of Israel.
Wishing you a kosher and happy Passover!

ערב פסח תשפ"ה

אני החתום מטה _____.

נותן בזאת יפוי כח ורשות לרבנות הראשית לישראל או לבאי כוחה למכור את החמץ וחשש החמץ בשמי, כל מיני חמץ (לפרט):

וכל המוצרים הנ"ל שווים בערך לסך _____ ₪.

וכן כל שאר מיני חמץ, גם אם לא פרטתי. וכן למכור ולהשכיר את המקומות שהחמץ מונח בהם. (לפרט את המקומות):

ומרשה אני החתום מטה את הרבנות הראשית לישראל או באי כוחה למכור באיזה מקח שיישר בעיניו לגוי. ואין אני נאמן לומר "לתקוני שדרתיך ולא לעוותי".

אני מתחייב לקיים את כל תנאי הקניינים, המכירות, והשכירות שתעשה הרבנות הראשית לישראל או באי כוחה. כולל מתן דריסת רגל לקונה במקום שנמצא בו החמץ.

כתובת: _____, אם לא אשה בכתובת הנ"ל ניתן להשיג המפתח אצל _____.
בכתובת: _____.

תאריך: _____ תשפ"ה חתימה: _____.

קמחא דפסחא

עמותת "חסדי אפרת" מסייעת למשפחות במצוקה כלכלית,
במיוחד בתקופה מאתגרת זו. לקראת פסח, אנו מזמינים אתכם
לפתוח את הלב ולתרום לנזקקים בעירנו.

גם השנה, המבצע מוקדש לעילוי נשמת **בני קדוש ז"ל**,
מנהל מחלקת השב"ע באפרת וקצין הביטחון של גוש עציון במשך
שנים, אשר הקדיש את חייו לעשיית חסד ונתינה.

**בזכות מצוות הצדקה, נזכה לבשורות טובות לכל עם ישראל.
חג כשר ושמח!**

